TAUTINIŲ bendrijų

INFORMACINIS BIULETENIS

2007
Nr. 3 (22)

Visagino baltarusių ansamblio „Svitanak“ nariai dažni šalies ir tarptautinių meno festivalių dalyviai

Lietuvos sporto klubo „Makabi“ komanda XII Europos žaidynėse garsino mūsų šalį

Praėjusią vasarą nedideliame Rusijos miestelyje Senojoje Ladogoje pirmą kartą buvo vykdomas projektas „Tarptautinė ekspedicija – Senosios Ladogos mokykla“. Šis projektas truko visą mėnesį ir suteikė rusų tėvynainiams iš Lietuvos, Estijos, JAV, Norvegijos, Suomijos, Austrijos ir Vokietijos galimybę dalyvauti archeologiniuose kasinėjimuose, susipažinti su Rusijos kultūra ir istorija. Nuotraukoje: projekto dalyvės nuo Lietuvos – Vilniaus universiteto studentės būsimoji archeologė Asta Adomaitytė ir filologė Taisija Kovrygina.

Praėjusią vasarą Subartonyse (Varėnos rajonas) atidarytame pirmajame Lietuvos totorių muziejuje gausu senovinių namų apyvokos daiktų.

Dianos Zubavičienės nuotr.

Į XII lenkų kultūros festivalį Pabradėje birželio 17 d. atvyko 22 lenkų kolektyvai iš įvairių Lietuvos miestų. Kiekvienas kolektyvas išsiskyrė savo repertuaru: skambėjo ne tik liaudies, bet ir šiuolaikinė lenkų muzika bei dainos. Žiūrovus ypatingai džiugino seniai pamėgti kolektyvai kaip „Zgoda“, „Jutscenka“ ir kt.
Festivalis vyko po atviru dangumi, ant vaizdingo Žeimenos upės kranto, tad pritraukė didelį būrį žiūrovų. Festivalio organizatorė – Švenčionių rajono lenkų bendrijos pirmininkė Irena Beinor, atsidėkodama už nuostabų koncertą įteikė kiekvienam kolektyvui padėkos raštus. O pabaigoje susirinkusiems žiūrovams ir dalyviams koncertavo grupė „Viza“.

ISBN 1648-4355

Leidžia Tautinių mažumų
ir išeivijos departamentas
prie Lietuvos Respublikos Vyriausybė
ir Tautinių bendrijų namai

Leidžiamas nuo 2001 m.

Biuletenį spaudai parengė
Redakcinė komisija
Adresas: Tautinių bendrijų namai,
Raugyklos g. 25, LT-01140 Vilnius.
Tel./faksas (8-5) 216 04 08
el.paštas. tbn@takas.lt

Redakcinės komisijos nuomonė
nebūtinai sutampa
su autorių nuomone

Dailininkė
Aušra Čapskytė
Maketavo
Gražina Majauskienė

TAUTINIŲ bendrijų
INFORMACINIS BIULETENIS
2007
Nr.3(22)

Turinys

VYRIAUSYBĖJE
Siekiama užtikrinti tautinių mažumų politikos tęstinumą ir plėtrą 2
Lietuvos Respublikos Tautinių mažumų
įstatymo pakeitimo įstatymas. Projektas 2

AKTUALIJOS
Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos
Vyriausybės generalinio direktoriaus Antano Petrausko sveikinimas tautinių
mažumų ugdymo įstaigoms Rugsėjo 1 – osios proga 4
Lietuvos televizijos laidos tautinėms bendrijoms
2007 – 2008 metų sezoną 4
Lietuvos televizijoje atsisakyta informacinės laidos rusų kalba 5
Lietuvos radijo laidos „Santara" tautinėms bendrijoms
2007 – 2008 metų sezoną 5
Moterys kviečiamos dalyvauti projekte „Darom verslą" 5

ŠVIETIMAS
J. Rumša. Mokytis kalbos – ir įdomu, ir reikalinga.
Interviu su Valstybinės kalbos kursų mokytoja Gražina Navalinskiene 6
Romų vaikų vasara – nuo taboro iki Baltijos jūros 7

NUOMONĖS
Vitalis Masėnas. Ką reiškia būti lenku Lietuvoje?
Interviu su Lenkų meno galerijos „Znad Wilii" darbuotoju,
knygos „Būti lenku Lietuvoje" autoriumi Maciejumi Miečkovskiu 9

KULTŪRA
Tarptautinis romų folkloro festivalis 12
D. Zubavičienė. Subartonyse atidarytas pirmasis
Lietuvos totorių muziejus 12
I.Kuznecova. Lietuvos rusai paminėjo Rusijos dieną 14
L. Bartkienė. Bendrija „Dačija" siekia, kad plėstųsi
Lietuvos ir Rumunijos kultūriniai ryšiai 14

TARPTAUTINIAI RYŠIAI
J. Baranova. Tėvynainiai susitiko Senojoje Ladogoje 16

NAUJIENOS, ĮVYKIAI, FAKTAI
Fotoparoda apie tautines mažumas 8
Įkurta nauja rusų visuomeninė organizacija 11
V. Inytė. Atnaujinama mečetė Kaune 17
L. Bartkienė. Paminėta Moldovos nacionalinė šventė 18
Vilniuje atidengtas paminklas rašytojui Romenui Gari 18
Maskvos namai Vilniuje bus pastatyti iki 2009 metų? 19
S. Finkelšteinas. Lietuvos komanda dalyvavo „Makabi" žaidynėse 19
Namų netekę romai iš valdžios reikalauja milijonų 20
Graffiti konkursas „Visi skirtingi – visi lygūs sporte" 27

MOKSLININKO TRIBŪNA
N. Kasatkina. Etninis nepakantumas: apraiškos ir prevencija 21

APŽVALGA
Ar Lietuvoje engiami kitataučiai? 24
Dvigubų standartų neturi būti 24

NAUJOS KNYGOS
Su Stanislavo Moniuškos vardu 25
Įvairių konfesijų dvasininkų vaidmuo Vilniaus kultūroje 27

RECENZIJA
T. Leončikas. Albume – tautinių mažumų istorija 26

TAUTINĖS MAŽUMOS UŽSIENYJE
Netolygus natūralizacijos procesas Latvijoje 28

Siekiama užtikrinti tautinių mažumų politikos tęstinumą ir plėtrą

Rugpjūčio 8 d. Vyriausybė iš esmės pritarė Seimo parengtam Tautinių mažumų įstatymo pakeitimo įstatymo projektui, kuriuo tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims bus sudarytos dar palankesnės sąlygos puoselėti savo kultūrą, tradicijas, papročius, išpažinti religiją, mokytis gimtosios kalbos.

Vyriausybė nusprendė, kad įstatymo projekto patvirtinimas geriausiai užtikrins tautinių mažumų politikos tęstinumą ir plėtrą, suteiks lygias galimybes asmenims, priklausantiems tautinėms mažumoms, pilnai integruotis į Lietuvos visuomenę.

Iki šiol tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teises ir laisves reglamentuoja dar 1989 m. priimtas ir 1991 m. Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos papildytas ir pakeistas Lietuvos Respublikos Tautinių mažumų įstatymas. Šis įstatymas jau neatitinka dabartinių realijų, nes nėra suderintas su Lietuvos Respublikos Konstitucija, Valstybinės kalbos įstatymu, Švietimo įstatymu, dvišalėmis ir daugiašalėmis valstybių sutartimis, kitais įstatymais ir tarptautiniais teisės aktais.

Projektas

LIETUVOS RESPUBLIKOS TAUTINIŲ MAŽUMŲ ĮSTATYMO PAKEITIMO ĮSTATYMAS

2005 m. d. Nr.

Vilnius

(Žin., 1989, Nr. 34-485; 1991, Nr. 4-117)

1 straipsnis. Lietuvos Respublikos tautinių mažumų įstatymo nauja redakcija

Pakeisti Lietuvos Respublikos tautinių mažumų įstatymą ir jį išdėstyti taip:

„ LIETUVOS RESPUBLIKOS TAUTINIŲ MAŽUMŲ IR JOMS PRIKLAUSANČIŲ ASMENŲ TEISIŲ IR LAISVIŲ APSAUGOS ĮSTATYMAS

1 straipsnis. Šio įstatymo sąvokos

1. Tautinė mažuma – grupė asmenų, nuolat Lietuvos Respublikoje gyvenančių bei laisva valia pagal tėvų ar vieno iš jų tautinę kilmę pasirinkusių priklausomybę ne lietuvių, o kitai tautinei grupei.

2. Asmuo, priklausantis tautinei mažumai, – asmuo, laisva valia pagal tėvų ar vieno iš jų tautinę kilmę pasirinkęs priklausomybę kuriai nors tautinei mažumai ir siekiantis išsaugoti savo tautos kultūrą – kalbą, tradicijas, papročius, tautinę savimonę.

2 straipsnis. Tautinių mažumų ir joms priklausančių asmenų teisių ir laisvių apsaugos pagrindiniai principai

1. Lietuvos Respublika visiems savo piliečiams garantuoja lygias politines, ekonomines ir socialines teises bei laisves, pripažįsta tautinį tapatumą, kultūros tęstinumą, skatina tautinę savimonę bei jos saviraišką.

2. Lietuvos Respublika visoms jos teritorijoje gyvenančioms tautinėms mažumoms ir joms priklausantiems asmenims sudaro teisines sąlygas puoselėti ir plėtoti tautinės mažumos kultūrą, kalbą, papročius, tradicijas ir išsaugoti tautinį tapatumą.

3. Ginant tautinių mažumų ir joms priklausančių asmenų teises ir laisves, vadovaujamasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, šiuo įstatymu bei kitais Lietuvos Respublikos teisės aktais.

4. Tautinių mažumų ir joms priklausančių asmenų teisės ir laisvės, įtvirtintos Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, Europos Tarybos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijoje, kitose Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse, šiame ir kituose įstatymuose, taip pat kituose tei-

sės aktuose nėra kaip privilegijos ar diskriminacija.

5. Tautinės mažumos ir joms priklausantys asmenys, naudodamiesi savo laisvėmis ir teisėmis, turi laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos, įstatymų ir kitų teisės aktų, saugoti ir gerbti valstybės suverenumą bei jos teritorijos vientisumą, valstybinę kalbą, kultūrą, tradicijas ir papročius bei nepažeisti kitų asmenų teisių.

3 straipsnis. Asmenų priklausymas tautinei mažumai

1. Kiekvienas Lietuvos Respublikoje gyvenantis asmuo laisvai pagal tėvų ar vieno iš jų tautinę kilmę pasirenka savo tautybę.

2. Niekas negali būti verčiamas įrodinėti, viešai deklaruoti ar atsisakyti savo tautybės.

3. Kiekvienas tautinei mažumai priklausantis asmuo gali laisvai pasirinkti, ar su juo turi būti elgiamasi kaip su tautinei mažumai priklausančiu asmeniu, ar ne, ir dėl tokio savo pasirinkimo arba dėl naudojimosi su tokiu pasirinkimu susijusiomis teisėmis jis neturi atsidurti nepalankioje padėtyje.

4 straipsnis. Pagrindinės tautinių mažumų ir joms priklausančių asmenų teisės ir laisvės

1. Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka tautinėms mažumoms ir joms priklausantiems asmenims garantuojama:

1) teisė į valstybės paramą ugdant tautinę kultūrą ir švietimą;

2) teisė viešai vartoti tautinės mažumos kalbą;

3) teisė mokytis tautinės mažumos kalbos arba tautine mažumos kalba, sudarant sąlygas turėti ikimokyklines įstaigas, pamokas ir bendrojo lavinimo visų pakopų mokyklas, taip pat grupes, fakultetus ir filialus aukštosiose mokyklose, rengiančiose auklėtojus, mokytojus bei kitus tautinių bendrijų kultūros poreikiams tenkinti reikalingus specialistus;

4) teisė į spaudą ir informaciją tautinės mažumos kalba;

5) teisė vartoti savo pavardę ir vardą tautinės mažumos kalba;

6) teisė išpažinti bet kurią religiją ar neišpažinti jokios, atlikinėti tautinės mažumos kalba religines apeigas bei nacionalinius ritualus;

7) teisė naudoti savo tautinę simboliką ir švęsti tautines šventes;

8) teisė į ryšius su tautiečiais užsienyje.

2. Lietuvos Respublika tautinėms mažumoms ir joms priklausantiems asmenims garantuoja ir kitas Lietuvos Respublikos įstatymuose bei kituose teisės aktuose nustatytas teises bei laisves.

5 straipsnis. Tautinių mažumų kalbų vartojimas

1. Kiekvienas tautinei mažumai priklausantis asmuo turi teisę laisvai ir nevaržomai, privačiai ir viešai, žodžiu ir raštu vartoti tautinės mažumos kalbą.

2. Gyvenamosiose vietovėse, kuriose kompaktiškai gyvena kuri nors tautinė mažuma, jai priklausančių asmenų prašymu ir jei toks prašymas atitinka realų poreikį, gali kreiptis į vietos įstaigas ir organizacijas tos tautinės mažumos kalba.

3. Gyvenamosiose vietovėse, kuriose kompaktiškai gyvena kuri nors tautinė mažuma, tautinės mažumos prašymu, jei toks prašymas atitinka realų poreikį, informaciniai užrašai Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka greta valstybinės kalbos gali būti ir tautinės mažumos kalba.

6 straipsnis. Tautinių mažumų kultūros vertybių apsauga

Kultūros vertybės, susijusios su kuria nors tautine mažuma, yra sudedamoji Lietuvos Respublikos kultūros paveldo dalis ir Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka yra saugomos valstybės.

7 straipsnis. Tautinių mažumų ir joms priklausančių asmenų švietimas

1. Vietovėje, kurioje gausiai gyvena tautinė mažuma, jai priklausantiems asmenims sudaromos sąlygos turėti valstybines ar nevalstybines ikimokyklines įstaigas, visų pakopų bendrojo lavinimo mokyklas, kuriuose ugdymo procesas vykdomas tautinės mažumos kalba. Tokios mokyklos steigiamos įstatymų nustatyta tvarka, jeigu asmenys, priklausantys tautinei mažumai, to pageidauja ir jų pageidavimai atitinka realų poreikį. Pripažįstant tautinei mažumai priklausančių asmenų teisę steigti nevalstybines švietimo ir mokymo įstaigas bei joms vadovauti, naudojimasis šia teise nesietinas su valstybės finansiniais įsipareigojimais

2. Vietovėje, kuriose negausiai gyvena asmenys, priklausantys tautinei mažumai, gimtajai kalbai išmokti ir tobulinti valstybinėse bendrojo lavinimo mokyklose gimtosios kalbos gali būti mokomasi kaip dalyko, gimtosios kalbos mokymuisi gali būti steigiamos papildomų užsiėmimų grupės, taip pat sekmadieninės mokyklos.

3. Pagal asmenų, priklausančių tautinėms mažumoms, poreikius aukštosios ir aukštesniosios mokyklos gali turėti studijų programas pedagogams rengti.

4. Šio straipsnio 1 dalis įgyvendinama nepažeidžiant nuostatos mokytis valstybinės kalbos arba mokytis valstybine kalba.

8 straipsnis. Valstybės politikos tautinių mažumų srityje įgyvendinimas

1. Valstybės politiką tautinių mažumų srityje įgyvendina ir prižiūri, kaip vykdomas šis įstatymas, Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

2. Prie Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės yra sudaroma Tautinių bendrijų taryba. "

2 straipsnis. Įstatymų pripažinimas netekusiais galios

Įsigaliojus šiam Įstatymui, netenka galios:

1) Lietuvos Respublikos teritorijoje galiojančių įstatymų, priimtų iki 1990 m. kovo 11 d., galiojimo laikino pratęsimo įstatymo 1 straipsnio pakeitimo įstatymo 1 straipsnio10 punktas (Žin. 1997, Nr.118-3046; 1998, Nr.59-1657; 1999, Nr. 107-3101; 2001, Nr.56-1985; 2002, Nr. 72-3015, Nr.123-5533; 2003, Nr.64-2882, Nr.123-5573; 2004, Nr.185-6836);

2) Lietuvos Respublikos teritorijoje galiojančių įstatymų, priimtų iki 1990 m. kovo 11 d., galiojimo laikino pratęsimo įstatymo 1 straipsnio pakeitimo įstatymo 1 straipsnio 2 dalis (Žin., 2001, Nr. 56-1985).

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS

Komiteto pirmininkė Zita Žvikienė

Sveikinimas tautinių mažumų ugdymo įstaigoms Rugsėjo 1-osios proga

Su Rugsėjo 1-aja, brangūs mokiniai, tėveliai, mokytojai!

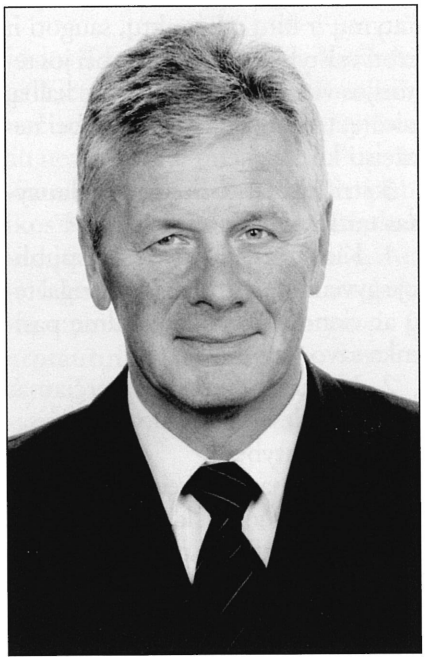

Rugsėjo 1-oji - graži ir prasminga šventė – Mokslo ir žinių diena. Jos proga sveikiname mokinius, jų tėvelius, mokytojus, mokyklų bendruomenes.

Didelis mūsų šalies turtas – jos tautinė įvairovė. Šalyje gyvenančios tautinės bendruomenės praturtina Lietuvos kultūrą, padaro ją spalvingesnę.

Mūsų valstybėje egzistuoja unikali tautinių mažumų švietimo sistema – mokyklos, kuriose ugdymas vyksta lenkų, rusų, baltarusių kalbomis. Tai padeda išsaugoti mokinių tautinę kalbą ir jų kultūrinį savitumą. Ypač svarbu, kad šios mokyklos ne tik suteikia galimybę mokytis gimtąja kalba, bet ir išmokti valstybinę kalbą, kurios mokėjimas padeda visapusiškai integruotis į visuomenės gyvenimą.

Linkime mokytojams produktyvaus, kūrybiško darbo, o mokiniams –sėkmės pažinimo ir mokslo kelyje, atkaklaus užsibrėžto tikslo siekimo, darbštumo, nuolatinio tobulėjimo.

Antanas Petrauskas
Tautinių mažumų ir išeivijos departamento
prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinis direktorius

Lietuvos televizijos laidos tautinėms bendrijoms 2007 – 2008 metų sezoną

Kokiai tautinei bendrijai skirta laida	Kokia kalba transliuojama laida	Laidos pavadinimas	Laidos periodiškumas	Trukmė (min.)	Kokiu laiku transliuojama (val.)
Baltarusių	baltarusių	Vilniaus sąsiuvinis (Vilenskij sšytak)	kiekvieną šeštadienį	15	10.45-11.00
Lenkų	lenkų	Vilniaus albumas (Album Wilenski)	kiekvieną šeštadienį	15	10.30-10.45
Rusų	rusų	Rusų gatvė (Russkaja ulica)	kiekvieną šeštadienį	15	11.00-11.15
Ukrainiečių	ukrainiečių	Trembita	kiekvieną šeštadienį	10	11.30-11.40
Žydų	lietuvių	Menora	kiekvieną šeštadienį	10	11.50-12.00
Mažai skaitlingoms tautinėms mažumoms (totorių, karaimų, latvių, vokiečių ir kt.)	lietuvių	Labas	kiekvieną šeštadienį	10	11.40-11.50
Įvairioms	rusų	Krikščionio žodis (Christjanskoje slovo)	kas antrą šeštadienį	15	11.15-11.30

Lietuvos televizijoje atsisakyta informacinės laidos rusų kalba

Lietuvos televizijoje šį sezoną nebeliko informacinės laidos rusų kalba „Vakaro žinios“ („Večernij vestnik“). Skaitytojams priminsime, kad ši laida buvo transliuojama darbo dienomis pavakariais nuo 17. 20 val. Jos trukmė buvo 10 minučių.

Tokį Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos administracijos pasiūlymą patvirtino Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos taryba.

Kaip BNS sakė Lietuvos televizijos direktorius Šarūnas Kalinauskas, trumpos kasdienės naujienų programos rusų kalba atsisakyta dėl to, kad būtų galima sudaryti lygias sąlygas visoms programoms, transliuojamoms tautinėms bendrijoms.

„Naujienų laidų kitomis kalbomis nėra, o rusų kalba ji išliko nuo senų laikų. Todėl reikėjo arba pradėti transliuoti naujienų programas ir lenkų, ir baltarusių kalbomis, arba atsisakyti naujienų rusų kalba. Buvo nutarta pasirinkti antrąjį variantą“, - sakė Š. Kalinauskas.

Pasak jo, ši informacinė programa nebuvo populiari – ją žiūrėdavo apie vieną procentą žiūrovų.

Lietuvos radijo laidos „Santara“ tautinėms bendrijoms 2007 – 2008 metų sezoną

Laikas	Pirmadienis	Antradienis	Trečiadienis	Ketvirtadienis	Penktadienis	Šeštadienis	Sekmadienis
14.00	Totoriams (I ir III mėnesio pirmad.) žydams (II ir IV mėnesio pirmad.)	Baltarusiams	Laida rusų k.	Laida rusų k.	Laida rusų k. (I ir III mėnesio penkt.) Ukrainiečiams (II ir IV mėnesio penkt.)	Baltarusiams	Laida rusų k.
14.30	Pusvalandis lenkų k. (kasdien)						

Be to, kasdien per pirmąją Lietuvos radijo programą transliuojama pusės valandos trukmės informacinė visuomeninė – politinė laida rusų kalba (nuo 16.30 val. iki 17.00 val.)

Moterys kviečiamos dalyvauti projekte „DAROM VERSLĄ!“

Moterų informacijos centras kartu su partneriais **Lietuvos etninių grupių moterų verslininkių draugija** ir Ignalinos r. Moterų draugija „Aušrinė“ įgyvendina projektą „Darom verslą!“. Projektas vykdomas siekiant įgalinti Lietuvos moteris užimti lygiateisę vietą darbo rinkoje, suteikiant reikalingų žinių bei skatinant jų norą pradėti ar vystyti savo verslą. Moterys skatinamos tapti finansiškai stipriomis, plėsti ar pradėti savo verslą, kurti naujas darbo vietas Vilniaus, Klaipėdos ir Utenos apskrityse.

Nuo rudens organizuojami mokymai „Būk versli“ bei „Siek žvaigždžių“ moterims, norinčioms pradėti arba plėsti savo verslą. Mokymus ves aukščiausios kvalifikacijos lektoriai ir sričių ekspertai. Mokymo programa bus orientuota į praktinių įgūdžių formavimą, pagrindinis dėmesys bus skiriamas praktiniams dalyvių gebėjimams ugdyti ir įgyvendinti. Į mokymus bus įtraukti lyderystės, viešųjų ryšių ir informacijos vadybos, verslo teisinių aspektų, finansų valdymo ir buhalterinės apskaitos, modernaus personalo valdymo aspektai bei lyčių lygybės integravimo moduliai.

Moterys į mokymus bus atrenkamos įvertinus užpildytą dalyvio anketą, kurią galima rasti projekto internetiniame puslapyje **http://www.lygus.lt/daromversla/** bei pateiktą gyvenimo aprašymą. Mokymams pasibaigus, jų dalyvėms bus įteikiami mokymo kurso baigimo pažymėjimai.

Projektas vykdomas pagal BPD 2.3 priemonės veiklos sritį „Moterų ir vyrų lygių galimybių skatinimas“

Daugiau informacijos:
http://www.lygus.lt/daromversla/
Koordinatoriaus ryšiams su verslo sektoriumi atstovai:
Liia Urman tel.: 8 698 74927
Solveiga Radzevičienė
tel.: 8 613 18743

Tik tobula kalba padeda tiksliau reikšti mintis, kalbėti apie svarbiausias mūsų gyvenimo aktualijas. Todėl labai svarbu rasti kelią į mokslą, į mokymąsi, svarbu išsiugdyti poreikį mokytis visą gyvenimą, tobulinti gebėjimą kurti įvairių stilių tekstus, suprasti funkcinių stilių savitumą, išmokti pagal aplinkybes rinktis tinkamas kalbos raiškos priemones.

Su valstybinės kalbos kursų mokytoja Gražina NAVALINSKIENE kalbėjosi Jonas RUMŠA

Mokytis kalbos – ir įdomu, ir reikalinga

Neseniai Tautinių bendrijų namai išleido Jūsų knygą „Mokykimės lietuvių kalbos savarankiškai". Joje daug įdomių ir labai reikalingų kasdieniam gyvenimui, darbui patarimų, pamokymų, paaiškinimų. Ši knyga, be abejo, yra Jūsų ne vienerių metų darbo, ilgametės patirties rezultatas. Kaip ją rašėte?

Tikrai, knyga „Mokykimės lietuvių kalbos savarankiškai" – ir rašymo patirties rezultatas. Rašymas – pagrindinis ir svarbiausias mano pomėgis. Rašau daug: ir eilėraščius, ir straipsnius periodinėje spaudoje, ir programas (pavyzdžiui, „Kalbos kultūros ir raštvedybos programa", „Kalbos kultūros programa (kitakalbiams)", „Valstybinės kalbos kursų programa"), ir knygas („Kalbos ugdymo pratimai", „Literatūros teorijos mokymas", „Mokomosios medžiagos sisteminimas ir eksponavimas lietuvių kalbos ir literatūros kabinetuose" ir kt.). Kartais ir bendraautore tenka būti. 2003 m. kartu su kolegijų lietuvių kalbos kultūros dėstytojomis rašėme „Lietuvių kalbos kultūros vadovėlį kolegijoms". Aš parašiau šio vadovėlio dalis: „Įvadas", „Leksika", „Žodžių daryba". Tačiau knyga „Mokykimės lietuvių kalbos savarankiškai" – visa mano pedagoginio darbo patirtis – ir lietuvių kalbos kultūros, ir raštvedybos, ir korespondencijos dėstytojos, ir lietuvių kalbos ir literatūros, ir valstybinės kalbos kursų mokytojos patirtis.

Ši knyga – tai mano pasakojimas apie nepaprastus lietuvių kalbos lobius: labai įdomią tautosaką – patarles, priežodžius, mįsles, frazeologizmus, apie nepakartojamus mūsų literatūros klasikus, jų gražiausius kūrinius, apie lietuvių papročius. Ir, aišku, kadangi esu pedagogė, siūlau ir taisykles – rašybos, skyrybos, dokumentų įforminimo, laiškų rašymo – pakartoti, neužmiršti svarbiausių bendrinės kalbos normų. Šiai knygai, kaip ir visoms, parašyti reikėjo gana daug laiko. Tai trejų metų darbo rezultatas.

Valstybinės kalbos kursuose Gražina Navalinskienė veda lietuvių kalbos pamoką.

Editos Ratkuvienės nuotr.

Kokie poslinkiai, Jūsų nuomone, įvyko per Nepriklausomybės laikotarpį, įtvirtinant lietuvių kalbos kaip valstybinės kalbos statusą?

Lietuvos Respublikos Konstitucija lietuvių kalbai yra suteikusi valstybinės kalbos statusą, o Lietuvoje gyvenančioms tautinėms mažumoms sudarytos sąlygos puoselėti savo tautos kalbą. Lietuvoje sėkmingai įgyvendinamas Valstybinės kalbos įstatymas. Malonu pažymėti, kad mūsų šalyje gyvenantys kitakalbiai padeda jį įgyvendinti: lanko valstybinės kalbos kursus, seminarus, dalyvauja organizuojamose ekskursijose, supažindinančiose su Lietuvos istorija, kultūra, vartoja valstybinę lietuvių kalbą visose viešojo gyvenimo srityse. Šiuo metu, kai prasideda naujas valstybinės kalbos funkcionavimo etapas, kurį lemia Europos integracijos procesai, kaip pabrėžiama „Valstybinės kalbos politikos 2003 – 2008 m. gairėse", dar didesnis dėmesys bus skiriamas nemokamam lietuvių kalbos mokymui Lietuvos darbo biržos sistemoje. Rengiama ir nauja valstybinės kalbos mokymo koncepci-

ja, užtikrinsianti tokią kalbos mokymo kokybę, kuri leistų kiekvienam žinių visuomenės nariui įgyti reikiamą kompetenciją valstybine kalba.

Ką duoda klausytojams valstybinės lietuvių kalbos kursai?

Lankyti valstybinės kalbos kursus yra labai svarbu, nes ne kiekvienas, savarankiškai mokydamasis, gali išmokti bendrauti su kitais, reikšti mintis, pasakoti apie save, savo profesinę veiklą, rašyti įvairiausius reikalų raštus ne gimtąja kalba. Be to, ir valstybinės kalbos egzaminui reikia pasirengti – juk tikrinamas kalbos mokėjimo lygis, suteikiama kalbos mokėjimo kategorija. Egzamino metu reikia ir testą atlikti, ir pokalbyje dalyvauti. Tikrinami keturių kalbinės veiklos rūšių – skaitymo, rašymo, klausymo, kalbėjimo – gebėjimai. Teste pateikiamos skaitymo užduotys. Jomis tikrinama, kaip suprantama skaitomo teksto esmė. Rašymo užduotimis tikrinama, kaip gebama kurti tekstus, vartoti žodžius, pildyti įvairiausius blankus, rašyti ir įforminti dokumentus. Tai būtina mokėti kiekvienam išsilavinusiam žmogui. Teste yra ir klausymo užduočių, padedančių tikrinti, kaip suprantama sakytinė kalba, girdima informacija. Pokalbio metu paaiškėja, kaip egzaminą laikantis asmuo geba susikalbėti su kitais asmenimis.

Tarkime, žmogus dėl vienokių ar kitokių priežasčių neturi galimybės lankyti kursų ir nori kalbos mokytis savarankiškai namuose. Ką tokiu atveju jam reikėtų įsiminti pirmiausia?

Jeigu kas nors nutarė mokytis savarankiškai, tada didžiausią dėmesį turėtų skirti veiksmingiausių mokymosi šaltinių paieškai, kruopščiam mokymuisi, savarankiškiems darbams, atliktų darbų tikrinimui, vertinimui. Knygoje „Išmokime mokytis" (Sebastianas Leitneris. Išmokime mokytis (Vilnius, 1998) patariama: „...mokantis užsienio kalbų nepaprastai svarbu įsiminti ir kai kuriuos žodžius, ir ilgesnius sakinius. <...> Geriausia būtų ... susirašyti juos ant atskirų kortelių. Taip mokydamiesi, išmoksite ir taisyklingai rašyti užsienio kalba, išmoksite ir daug žodžių, sakinių". Ir konsultacijų savarankiškai besimokantiems nereikėtų pamiršti.

Tačiau vieni kalboms yra gabūs, kitiems išmokti kalbą sekasi sunkiau. Be to, yra ir psichologinis barjeras. Ką patartumėte tokiu atveju?

Labai svarbus ir noras išmokti kalbą, bendrauti ja, ir mokantis suvokti, kad žodžių ar gramatikos formų vartojimo klaidos yra normalus reiškinys, kad dėl to nereikėtų jaudintis. Juk vaikystėje net ir gimtąją kalbą vartodami darėme daug klaidų.

Nuolat kinta gyvenimas, kinta kalba, kinta žodžių reikšmės. Todėl mokytis reikia visą laiką, visą gyvenimą. Labai svarbu pasitikrinti, ar taisyklingai kirčiuoji svarbiausius žodžius, ar taisyklingai konstrukcijas pasirenki... Ir apskritai – ar jau moki vartoti taisyklingą valstybinę lietuvių kalbą, ar jau žinai, kokių naujų žodžių, naujų terminų, naujų kalbos raiškos priemonių atsirado. Žinių troškimas, interesų plėtojimas, veržimasis pirmyn visada padės tobulėti, sėkmingiau dirbti.

Aukščiausias mokytojo darbo įvertinimas, moralinis pasitenkinimas – matyti savo darbo rezultatus, suvokti, kad tavo triūsas nenuėjo veltui. Ar patiriate tokį jausmą?

Atsakydama į šį klausimą, norėčiau pacituoti buvusio kursų klausytojo Viačeslavo K. atsakymą į mano parengtos anketos klausimą. Jis rašo: „Lankydamas lietuvių kalbos kursus, aš išmokau skaityti, rašyti, kalbėti lietuviškai. Dabar aš galiu žiūrėti televizijos laidas, klausyti radijo, skaityti laikraščius lietuvių kalba, kalbėtis su lietuviais. Aš jaučiuosi daug geriau, nes galiu suprasti, ko manęs klausia gatvėje, darbe, parduotuvėje. Aš jau galiu paaiškinti, atsakyti, pasikalbėti su žmonėmis. Žinoma, aš nemoku kalbėti ir rašyti taip, kaip tai moku rusų kalba. Bet, nesimokęs lietuvių kalbos kursuose, aš nežinočiau tiek, kiek dabar žinau. Man labai įdomu buvo sužinoti žodžių reikšmę, labai įdomūs buvo tekstai apie Lietuvą, jos istoriją, papročius. Įdomu buvo ir darbus raštu atlikti, nes tada iš karto pamatai, ko dar nemoki". ■

Romų vaikų vasara – nuo taboro iki Baltijos jūros

Štai ir prabėgo vasara. Kokia ji buvo Lietuvos romų vaikams? Kur jie poilsiavo, lankėsi, ko naujo išmoko? Apie tai paprašėme papasakoti Romų visuomenės centro direktorę **Svetlaną Novopolskają**.

Mūsų centras, mes, visi jo darbuotojai stengiamės, kad vasarą romų vaikai ne tik pailsėtų, artimiau susipažintų su sostine, pabūtų kitose Lietuvos vietose, prie jūros, bet ir įgytų naujų žinių, socialinių įgūdžių, įspūdžių, išplėstų savo akiratį.

Dėl to Romų visuomenės centras vasarą veikia kaip Dienos centras, kuriame viešpatauja tikra vaikų karalystė. Čia beveik ištisą dieną skamba vaikų balsai, vyksta daug įdomių užsiėmimų. Daug dėmesio skiriama estetiniam jaunųjų romų ugdymui. Muzika, dailė, šokiai, dainos, sportiniai žaidimai, kompiuteriai – toks užsiėmimų Dienos centre sąrašas. Juos veda Daiva Drazdauskienė, Natalija Kriščiūnienė, Dalia Subatavičienė, Liuba Petročenko. Joms talkininkauja romų tautybės asistentai Zolušką Milevič ir Leonidas Kasparavičius. Dienos centrą nustatyta tvarka lanko apie 80 vaikų.

Kiekvieną savaitę organizuojamos išvykos į sostinės įžymiąsias vietas ir

aplinkines vietoves, į gamtą. Mes žvelgėme į Vilnių nuo Gedimino pilies, Trijų kryžių kalno, grožėjomės Vilniaus apylinkėmis prie Sudervės, Dūkšto ir kitur. Berniukai daug naujų įspūdžių patyrė, sužinojo, kokios žuvys gyvena Lietuvos vandenyse žvejybos išvykos metu.

Kokia vasara be poilsio stovykloje? Penktus metus mūsų vaikai poilsiavo Lentvario vaikų globos namuose, kurių auklėtiniai vasarą būna kitur. Šiemet čia ilsėjosi dvi pamainos – po 25 vaikus kiekvienoje. Pamainos trukmė – viena savaitė.

Rugpjūčio mėnesį 20 romų vaikų – piešinių konkurso diplomantų stovyklavo Lukšiuose, Šakių rajone. Netoliese esančiame Zyplių dvaro Menų centre jie lipdė skulptūrėles, piešė aplinką. Visi stengėsi savo darbelius atlikti kuo kruopščiau. Juos vertins ne tik bendraamžiai, bet ir suaugę.

Rudenį Romų visuomenės centre bus surengta jaunųjų dailininkų vasaros darbų parodėlė.

O baigiantis vasarai 25 taboro vaikai ilsėjosi prie Baltijos jūros Palangoje. Daugelis jų pirmą kartą pamatė jūrą, daug kitų įdomių vietų. Vasaros įspūdžių užteks ilgam laikui.

Romų visuomenės centro direktorė Svetlana Novopolskaja vasarą turi daug rūpesčių dėl vaikų poilsio organizavimo.

Romų vaikai Zyplių dvaro skulptūrų parke (Šakių rajonas). Dešinėje – Romų visuomenės centro direktorės pavaduotoja Daiva Drazdauskienė.

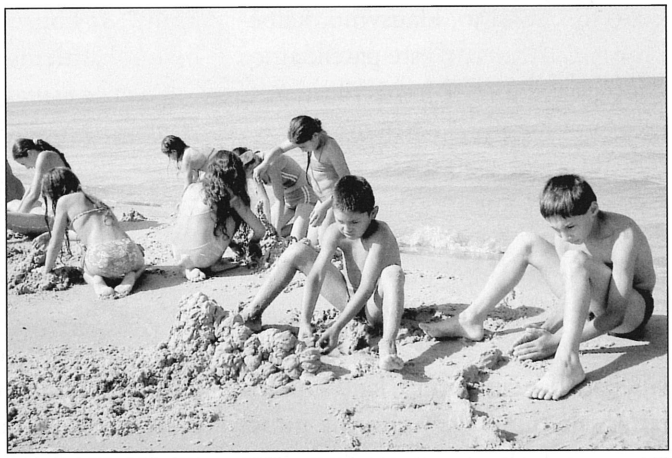

Prie Baltijos jūros.

Romų visuomenės centro nuotraukos

NAUJIENOS, ĮVYKIAI, FAKTAI

Fotoparoda apie tautines mažumas

Kauno įvairių tautų kultūrų centre atidaryta fotografijos paroda „Kita kultūra: ieškojimai ir atradimai“. Joje eksponuojamos fotomenininkų Giedrės Valtaitės, Gintaro Česonio, Gvido Kovėros ir Juozo Kamensko nuotraukos, kuriose vaizduojami Lietuvos tautinių mažumų atstovai: romai, totoriai, armėnai ir žydai.

Paroda veiks iki spalio 10 d., vėliau su ja galės susipažinti Birštono ir Kėdainių gyventojai.

Šį rudenį Kauno įvairių tautų kultūrų centras įgyvendina projektą „Kita kultūra: ieškojimai ir atradimai“. Projekto tikslas – suteikti visuomenei galimybę susimąstyti apie kultūrų sąveiką ir tautinę toleranciją. Įgyvendinant projektą buvo pakviesti keturi fotomenininkai, kurie sukūrė fotografijų ciklą apie minėtas keturias tautines mažumas.

Kauno įvairių tautų kultūrų centro informacija

Maciej Miečkovski gimė 1980 m. Vilniuje, mokėsi Vilniaus Jono Pauliaus II vidurinėje mokykloje. 2004 metais baigė magistro studijas Lodzės universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų fakultete. Aktyviai veikė Studentų iš Lenkijos paribių tarpuniversitetinėje organizacijoje (SMOK), stažavosi Niujorko lenkų dienraštyje „Nowy dziennik". Stažuotės metu sukūrė straipsnių ciklą, 2003 metais laimėjusį Jaunimo prizą tarptautiniame Witoldo Hulewicziaus konkurse. Dirba Lenkų meno galerijoje „Znad Wilii" Vilniuje, rašo žurnale tuo pačiu pavadinimu. Autoriaus knyginis debiutas – „Būti lenku Lietuvoje" yra publicistinė magistro darbo „Lenkų tautinė mažuma lietuvių politikoje ir savimonėje" versija.

Vitalis MASĖNAS

Ką reiškia būti lenku Lietuvoje?

Papasakokite skaitytojams, apie ką Jūsų knyga?

Knygos problematika aprėpia Lietuvos lenkų ir lietuvių tarpusavio kontaktus, bandymus taisyti jų santykius bei atskirų, mažiau išsilavinusių visuomenės grupių mąstymo keitimą. Kitaip tariant, knygoje aptariamas mentaliteto keitimas ir bandymas kurti dviejų šalių santykius, atsižvelgiant į lenkų mažumos Lietuvoje bei lietuvių mažumos Lenkijoje interesus. Mano manymu, norint sureguliuoti ir atsikratyti lietuvių-lenkų stereotipų, itin naudingas pastarojo dešimtmečio Lietuvos istorijos išmanymas. Galima manyti, kad šiandien, kai jau daug metų įgyvendinami rinkos ekonomikos dėsniai, atsirado naujų problemų, o senos pamirštos. Deja, praktika šiek tiek kitokia – dar šiandien atgyja praeities šmėklos. Tokių pavyzdžių apstu žiniasklaidoje ir publikacijose, skirtose šiai problematikai.

Čia nepaprastos reikšmės įgauna mokslinis požiūris.

Taip, rašydamas šį darbą rėmiausi tokių žymių istorikų kaip Piotras Łossowskis, Henrykas Wisneris ar Aleksandras Srebrakowskis publikacijomis. Žinoma, turėjau omenyje ir politikų Vytauto Landsbergio, Valdo Adamkaus, Lecho Wałęsos, Aleksandro Kwaśniewskio nuomones. Šio darbo ašį sudaro publicistinių autoritetų iš Lietuvos ir Lenkijos dialogas. Pristačiau ir Lietuvos lenkų veikėjų pasisakymus.

Savo knygoje nepabūgote paminėti kai kurių klaidingų vietos lenkų veikėjų žingsnių ir priminti apie jų pasekmes.

Taip, kalba ėjo apie kai kurių lenkų atstovų parlamente susilaikymą, balsuojant dėl Nepriklausomybės akto (tuomet de facto tai reiškė nepritarimą) bei apie bandymą sukurti autonominį administracinį vienetą Vilnijoje.

Kokie klausimai, Jūsų nuomone, šiandien aktualūs jauniems Lietuvos lenkams?

Kaip rasti gerą darbą, gauti nemažą atlyginimą, kokia kalba auginti vaikus – juokauju. Visi šie troškimai žmogiški ir natūralūs. Aišku – ne kiekvienas nori ir privalo iki gyvenimo pabaigos kovoti už mūsų, lenkų, interesus. Svarbu, kad tie, kurie jaučiasi pajėgūs tai daryti, atstovautų mums garbingai, kruopščiai, profesionaliai. Nepaisant didžiulio darbo, nuveikto per šešiolika nepriklausomybės metų, nepaisant norų, lenkų mažuma vis dar nėra iki galo profesionali. O juk Lietuva ruošia puikius specialistus, iš Lenkijos grįžta žmonės, baigę geras studijas. Tačiau tie žmonės ne visada randa savęs vertą užsiėmimą lenkų struktūrose. Turiu omenyje specialistų „verbavimo" mechanizmus, kad jie dirbtų lenkų bendruomenės labui. Galima man prikišti, kad nesuvokiu rinkos konkurencijos dėsnių, tačiau man atrodo, kad tokiu atveju studijos Lenkijoje mažai duoda žmonėms, kuriems Lenkija davė išsilavinimą, tikėdamasi, kad jie kels kultūros lygį savo šalyse. Dar įpilsiu alyvos į ugnį – neįmanoma nepastebėti, kad lietuviams lenkų kultūra, lyginant su kitomis pasaulio kultūromis, nėra patraukli. Tokiu atveju, norint sudary-

ti kažkokią reikšmingą jėgą, ar paprasčiausiai neeikvoti potencialo, reikia burtis, kurti institucijas, naujus mechanizmus, kad lenkai Lietuvoje liktų lenkais – išsilavinusia, pasiturinčia mažuma, bet lojalia Lietuvos atžvilgiu. Kitaip mūsų laukia chaosas, išsibarstymas, o tolesnėje perspektyvoje – išnykimas. Tikriausiai didžiausias viltis pagerinti mūsų situaciją sieju su jaunąja karta.

Kaip vertinate kultūrinę lenkų mažumos būklę Lietuvoje?

Nepaisant to, kad Lietuvos lenkams pavyko užsibrėžti gana platų „laisvių spektrą", mano manymu, mums vis dar trūksta žmonių iš inteligentijos sluoksnių. Nesakau, kad jų nėra ar kad nesikuria jaunoji inteligentija, tačiau ji yra beveik nematoma. Trūksta aktyvumo. Dar vienas reiškinys, kurį pastebiu, grįžęs po studijų Lenkijoje, yra tas, kad lenkai Lietuvoje, bent jau Vilniuje, „sėdi tyliai", dažnai turi vengti lenkų kalbos, pvz. darbe, valdžios įstaigose ar net bendraudami su draugais. Nors problemos apibūdinimas žodeliu „turi" nėra visiškai adekvatus. Gal tiesiog nenorima tarpusavyje kalbėti lenkiškai, o dažnai net sąmoningai vengiama gimtosios kalbos. Žinau tai, nes dažnai teko atsidurti situacijoje, kai su lenku kalbėjau lietuviškai arba – rečiau – rusiškai, o juk galima savo kalba. Nesupraskite manęs blogai, tikrai nesu užsisklendęs kitų tautybių žmonių, gyvenančių Lietuvoje, atžvilgiu, tačiau man atrodo keista, kad tautietis su tautiečiu nenori bendrauti gimtąja kalba. Tikiuosi, kad tai išimtys, kurios niekam ne svetimos. Kita vertus – išimtis, jei ne šiandien, tai po kiek laiko gali tapti taisykle. Visi šie dalykai verčia manyti, kad, deja, lenkų kultūros būklė Lietuvoje šiuo metu nėra pati geriausia. Užduokime sau paprastą klausimą: kodėl kartais vengiame lenkų kalbos? Atsakymų gali būti daug. Ir manau, kiekvienas puikiau pats sau atsakys į šį klausimą. Aš savo ruožtu norėjau signalizuoti, kad nepaisant menamo šios situacijos normalumo – juk gyvename Lietuvos valstybėje, man tai toli gražu neatrodo normalu. Ir jeigu klausiate apie lenkų kultūros būklę, reikia konstatuoti, kad kažkas su ta kultūra ne taip.

Ką būtent turite omenyje?

Mūsų šalyje vyksta daug įvairių keistų procesų, kurių neįmanoma nepastebėti. Nenorėčiau čia minėti visų, bet man atrodo, kad siekiant normalumo, normalu tampa, jog lenkas Lietuvoje pamažu tampa konformistiniu piliečiu. Žinoma, galima tai paaiškinti tuo, kad gyvename Lietuvoje, o Lietuvos gyventojai yra lietuviai, tačiau nepamirškime ir to, kad gyvename čia nuo amžių, turime Lietuvos pilietybę, ir kaip piliečiai, būdami faktiškai tautine mažuma, vis tiek turime vienodas teises su lietuviais. O ir lietuviai turėtų mums skirti daugiau dėmesio, pvz., žemės grąžinimo, švietimo ir kitais opiais klausimais.

Galerija „Znad Wilii", kurioje dirbate, yra vienas ryškiausių lenkų kultūros židinių Vilniaus žemėlapyje. Kartu tai puikus konstruktyvaus lietuvių ir lenkų bendradarbiavimo pavyzdys.

Galerija „Znad Wilii" aktyviai puoselėja gerus lenkų ir lietuvių santykius. Tai privati institucija, kuri turi pati pasirūpinti savo išlaikymu kapitalizmo sąlygomis. Dėl to stengiamės viską daryti kiek įmanoma geriau, kad sukurtą produktą, sakykime tiesiai - sėkmingai parduotume. Kadangi galerija veikia kultūros srityje, yra galimybė bendrauti su žmonėmis, kurie dažniausiai ten patenka. Galerija ne tik parduoda meno kūrinius – čia viešėjo daug iškilių asmenybių, žinomų tiek Lietuvoje, tiek Lenkijoje. Supraskime paprastą mechanizmą – reikia nuolat kelti savo lygį, kadangi tie žmonės grįžta į savo šalis, veža naujienas iš lenkų bendruomenių, su kuriomis susiduria, bet taip pat ir iš lietu-

Maciej Miečkovski. Magdalenos Miečkovskos nuotr.

vių bendruomenių. Ir nuo mūsų, čia gyvenančių lenkų, priklauso, kaip save pristatysime. Galerijoje, šalia lenkų tapytojų darbų, kabo lietuvių, rusų, baltarusių, žydų menininkų paveikslai. Čia dažnai vyksta kultūrinės, istorinės diskusijos. Visa tai vyksta palankioje atmosferoje – žmonės iš Lietuvos ir iš Lenkijos sulygina savo pažiūras. Lenkai mato, kad meno lygis yra profesionalus, o jei tai nepakankamas pavyzdys, galėčiau pridurti, kad pas mus dažnai lankosi turistai ir iš kitų Europos šalių. Dažnai girdime, kad mūsų menas aukšto lygio. Tai labai džiugina ir rodo, kad ten, kur nepasiteisina politinis dialogas, galima bendrauti meno pagalba.

Kaip vertinate šiandieninius lenkų – lietuvių santykius?

Šiandien tie santykiai kaip niekad geri, bent jau turint omenyje pastarąjį šimtmetį. Tai turėtų džiuginti Vilniaus ir Varšuvos vyriausybes. Bet nusileiskime žemiau – iki realios lenkų mažumos Lietuvoje. Trūksta jautrumo mažumų skriaudoms, trūksta, nepaisant pareiškimų, noro suprasti problemas. Pasirodo, negalima paspartinti žemės grąžinimo procesų. O aš, kaip lojalus Lietuvos pilietis, negaliu, kaip mano bičiulis lietuvis susigrąžinti protėvių žemės. Neįmanoma to nepastebėti. Mūsų mažumą sudaro realūs žmonės – gyvenantys čia ir dabar. Netikiu, kad šitų problemų neįmanoma išspręsti. Atrodo, tarsi būtų kažkoks tylėjimo sąmokslas, tam tikras piktybiškumas bendraujant su mažumomis. Beje, grįžtant prie leidinio „Znad Wilii", su kuriuo irgi bendradarbiauju – ir šiandien jis stengiasi dirbti gerų lenkų ir lietuvių santykių labui. Nuolat nušviečiamos turtinės problemos, tam, kad Lenkijos skaitytojas jas pastebėtų ir suprastų, tikintis, kad ir valdžia pastebės, kad pagaliau pavyks atkreipti į tai dėmesį ir teisingumas nugalės.

Kodėl savo laiku pasirinkote studijas Lenkijoje?

Taip jau nutiko, kad mokydamasis mokykloje, domėjausi politika, kultūra, menu. Jaunam žmogui tarptautiniai santykiai Lodzės universitete Lenkijoje pasirodė įdomi ir patraukli specialybė. Vėliau pasirodė, kad išskyrus politiką, studijų metais mokėmės daugelio kitų dalykų. Tai išmokė platesnio mąstymo, atvėrė horizontus. ■

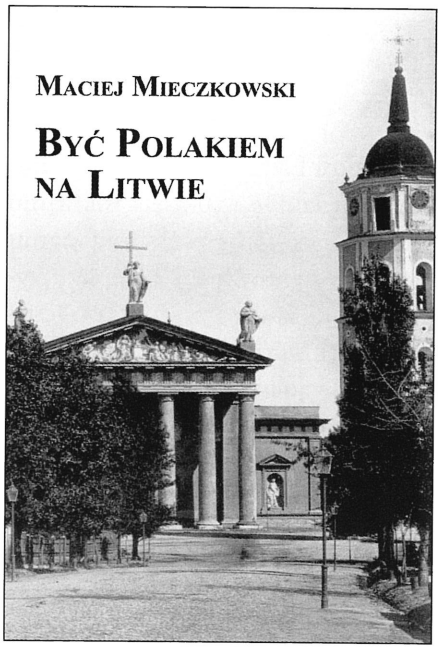

Knygos viršelio faksimilė.

Iš lenkų kalbos išvertė Malgožata Kozič.

NAUJIENOS, ĮVYKIAI, FAKTAI

Įkurta nauja rusų visuomeninė organizacija

Tautinių mažumų visuomeninių organizacijų sąraše pasirodė nauja, kaip ji save pristato, nevyriausybinė nekomercinė organizacija. Tai Vieningoji rusakalbių piliečių taryba (VRPT).

Kaip teigė jos pirmininkas Aleksandras Lependinas, organizacijos nariu gali būti bet kokios tautybės žmogus, kuriam rusų kalba tokia pat artima kaip ir gimtoji kalba ir kuris aktyviai ją vartoja ir propaguoja.

Pagrindinės naujos organizacijos veiklos sritys – švietimas, sportas, užimtumo sfera, menas, kultūra. Be socialinių - ekonominių problemų, kurios kamuoja visus žmones, rusakalbiai gyventojai, A. Lependino nuomone, turi ir papildomų. Tai ir iki šiol neišspręsti integracijos į šalies gyvenimą klausimai, tautinio identiteto, kultūros, kalbos, rusiškų mokyklų, lopšelių – darželių išsaugojimas ir kt. Nauja organizacija rūpinsis spręsti šias problemas. VRPT taip pat pasiryžusi kovoti su korupcija, stiprinti šalyje demokratiją, siekti, kad prieš įstatymą būtų visi lygūs.

Kai dėl kitų gausių rusų diasporos organizacijų, tai, pasak A. Lependino, jos vienaip ar kitaip yra susijusios su politika arba su valdžios institucijomis, arba su konfesijomis ir todėl yra politizuotos. VRPT šito vengs.

VRPT planuoja įkurti mažiausiai šešias atstovybes rusakalbių gyventojų gyvenamosiose vietose, o taip pat steigti savo atstovybes kitose Europos šalyse. Ketinama įkurti Europos paramos ir labdaros fondą, kuris remtų ne tik Lietuvos, bet ir Europos rusakalbę pilietinę visuomenę, nevyriausybines nekomercines iniciatyvas.

Vieningosios rusakalbių piliečių tarybos pirmininkui A. Lependinui 40 metų. Kaip jis pats teigia, jokiai politinei organizacijai nepriklauso, valstybinėje tarnyboje niekada netarnavo ir netarnauja.

Vieningoji rusakalbių piliečių taryba – septyniasdešimt ketvirtoji rusų visuomeninė organizacija Lietuvoje. Jos elektroninio pašto adresas: sovetru@gmail.com.

Tarptautinis romų folkloro festivalis

Minint Lietuvos čigonų bendrijos „Čigonų laužas“ 10-ąsias įsikūrimo metines, Vilniaus mokytojų namų kiemelyje rugpjūčio 25 d. popietę įvyko Tarptautinis romų folkloro festivalis. Jame dalyvavo apie 10 romų kolektyvų ir solistų iš Lietuvos, Baltarusijos ir Latvijos, suruošusių puikią koncertinę programą.

Žiūrovai klausėsi solinį albumą rengiančios Konsuelos Mačiulevičiūtės dainų, Liubos Nazarenkos romansų. Liuba įsitikinusi, kad lyrinis pradas jai būdingas iš prigimties. „Namų atmosfera, kai skambėdavo ypač mėgstami visos šeimos romansai, lėmė meilę būtent šiam muzikos žanrui. Manau, turiu didelę Dievo dovaną – gebėjimą muzika pasibelsti į kitų širdis. Tai saugau ir branginu,“ – sako Liuba.

Lietuvos romų kolektyvo „Sare Roma“ programoje – daug originalių idėjų, kurios perteikia romų kultūros autentiškumą ir ugningą dvasią. Kolektyvui jau vienuolikti metai vadovauja energingas meno vadovas Ištvanas Kvikas.

Koncertuoja Kauno romų ansamblis „Suno“, vadovaujamas Stepono Aleksandravičiaus.
Vladimiro Novikovo nuotr.

Penkiolikmetis solistas iš Latvijos Dzintars Čiča – gyvas romų talento pavyzdys. Jaunasis dainininkas užėmė devintą vietą Eurovizijos vaikų konkurse, o šiemet tapo neapolitiečių dainos konkurso nugalėtoju.

Festivalyje taip pat pasirodė ansamblis „Dželem“ iš Latvijos, vadovaujamas Lidijos Čiubrevič, autentiškos romų muzikos ansamblis „Roma“ iš Baltarusijos.

Įtaigiai romų folklorą perteikė Eišiškių romų bendruomenės kolektyvas „Romani jagori“. Šis kolektyvas, vadovaujamas Jono Matuzevičiaus, romų festivaliuose dalyvauja jau šeštą kartą.

Tautinių mažumų ir išeivijos departamento informacija

Subartonyse atidarytas pirmasis Lietuvos totorių muziejus

Diana ZUBAVIČIENĖ

Vaizdingame Varėnos rajono Subartonių kaime, istorinės Merkinės seniūnijoje, šalia Vinco Mickevičiaus – Krėvės muziejaus įkurtas Lietuvos totorių etnokultūrinis buities muziejus. Jame galima pamatyti šventąją knygą Koraną, nacionalinių totorių drabužių, namų apyvokos daiktų, susipažinti su šios tautos amatais, muzika, menu. Lankytojai turės galimybę pajodinėti ant pabalnoto arklio, pasigrožėti kitais namų augintiniais.

Idėja įkurti muziejų nuosavoje sodyboje veikliajai Lietuvos totorių Varėnos rajono bendruomenės pirmininkei Liusiai Gaidukevičienei gimė neilgai trukus po to, kai būtent jos entuziazmu ir rūpesčiu ši bendruomenė su 10-čia narių buvo oficialiai įregistruota 2005-ųjų pabaigoje.

Daugiau kaip šešis šimtus metų (šiemet sukanka 610 metų) ir net, kaip manoma, nuo Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino laikų Lietuvoje gyvenantys totoriai išsaugojo savo religiją islamą ir protėvių kultūros paveldą. Iki šiol su juo buvo galima susipažinti pernai atidarytoje specialioje Trakų pilies muziejaus ekspozicijoje ir šiemet veikiančioje parodoje „Lietuvos totoriai kariai“ Karo muziejuje Kaune. Atskirų

daiktų turėjo pavieniai entuziastai. Tačiau atskiro totorių etnografijos, kultūros ir buities muziejaus nebuvo.

Kaip Varėnos „Merkio kraštui" yra pasakojusi L. Gaidukevičienė, jos idėja įkurti Lietuvos totorių muziejų savo namuose gal būtų taip ir užgesusi, jei ne, pirmiausia, jos šeimos, taip pat tautiečių parama bei atsidavimas. Po trupinėlį, po skiautelę, po daiktelį, po pinigėlį buvo lipdoma ši Lietuvos totorių kultūros salelė, nes, kaip sakė ponia Liusia, „atkurti mūsų istoriją reikėjo ir vertėjo". Tuo tikslu Gaidukevičių šeima net maksimaliai apribojo išlaidas nuosavam ūkiui puoselėti, didžiąją dalį pajamų skirdama būsimajam muziejui.

Tad nenuostabu, kad pirmojo privataus Lietuvos totorių muziejaus atidarymas atokiame kaime sudomino ne tik Vilniaus, Kauno, Alytaus apskričių totorių bendruomenių vadovus, vietos lietuvius, bet ir musulmoniškų šalių – Turkijos ambasados Lietuvoje bei Lietuvos azerbaidžaniečių bendruomenės atstovus.

Karštą birželio šeštadienio popietę erdviame Gaidukevičių sodybos kieme gausiai šurmuliavo ne tik įvairaus amžiaus totoriai, jų šeimų nariai, bet ir lietuviai: tautiškais drabužiais pasipuošęs Vilkiautinio kaimo etnografijos ansamblis bei Varėnos kultūros centro pagyvenusių šokėjų kolektyvas „Kadagys". Atvyko Merkinės seniūnas Gintautas Tebėra, čia pat, kitapus kelio, esančio Vinco Krėvės – Mickevičiaus muziejaus direktorė Evelina Buržinskienė, Merkinės kraštotyros muziejaus direktorė Aldona Raugalaitė, Gaidukevičių mylimi kaimynai Ciūniai, Subartonių kaimo bendruomenės ir Merkinės Vinco Krėvės gimnazijos atstovai, Vilniaus Senjorų klubo pirmininkė Lina Baranauskienė. Jie visi daina, šokiu ar žodžiu pasveikino naujo kultūros židinio – Lietuvos totorių muziejaus – atsiradimą Varėnos rajone.

Šį naujai įsikūrusį muziejų greta nuo seno veikiančio Vinco Krėvės – Mickevičiaus muziejaus, kaip lietuvių ir totorių gražaus sugyvenimo sintezę, pabrėžė Vilniaus apskrities totorių bendruomenės pirmininkė dr. doc. Galina Miškinienė bei Lietuvos azerbaidžaniečių bendrijos pirmininkas Mahiras Gamzajevas, padovanojęs naujajam muziejui senovinių fotografijų.

Šiltų žodžių savo brangiesiems tautiečiams bei svečiams nepagailėjo ir Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos buvęs ilgametis pirmininkas, žurnalistas Mensaidas Bairaševskis, pasidžiaugęs, kad Lietuvoje veikia 4 mečetės bei totorių sekmadieninė mokykla vaikams, o „Lietuva, Tėvynė mūsų, – šitiek metų! - yra ir totorių Tėvynė".

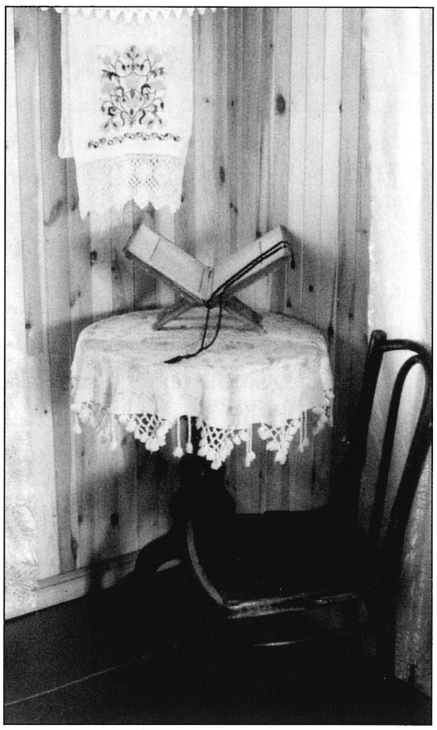

Turkijos ambasados Lietuvoje patarėjas religiniais klausimais Mechmedas Eminas pažymėjo, kad „jei tauta turi savo religiją ir kultūrą - tokia tauta niekada nemiršta" bei vėliau kiekvienam pageidaujančiam kuo nuoširdžiausiai aiškino naujajame muziejuje esančio itin vertingo senovinio eksponato - ranka užrašyto Korano arabų kalba – eilutes.

Po to Alytaus totorių bendrijos pirmininko pavaduotojas Jokūbas Aleksandravičius su žmona Rože iškilmingai atidarė muziejų. Lietuvos totorių dainų ir šokių ansamblio „Alije" (vadovas – Aleksandras Melechas) liaunos jaunutės šokėjos žibančiais rytietiškais kostiumais gracingai sukosi ant kiemo vejos, o besišypsančios rytietiškų bruožų moterys iš lietuviškos erdvios trobos nešė pilnus padėklus su totorių nacionalinės virtuvės gardumynais ir dėliojo juos kieme ant baltai dengtų stalų. ■

Nuotraukose: garbingiausioje muziejaus vietoje – Koranas; muziejaus šeimininkų Gaidukevičių šeima – (iš kairės) Liusia Gaidukevičienė, Ernestas Gaidukevičius, Vladas Gaidukevičius, Renatas Krinickis, jo žmona Edita ir sūnelis Dovydas.

Autorės nuotr.

Lietuvos rusai paminėjo Rusijos dieną

Irina KUZNECOVA
Visagino tautinių kultūrų centro metodininkė

Visuomeninės Lietuvos rusų organizacijos Rusijos dienai paminėti organizavo daug šventinių renginių: Vilniuje, Rusų dramos teatre vyko rusų romanso vakaras, tarptautinių konkursų laureatų koncertai, Klaipėdoje – III tarptautinis Pabaltijo totorių „Sabantujus", foto darbų paroda „Peterhofo fontanai", IX tarptautinis rusų sakralinės muzikos festivalis ir daug kitų renginių.

Jau tapo tradicija, jog pagrindinis šventės akcentas - Vilniuje, Sereikiškių parke, vykstantis koncertas. Jame pasirodo ne tik rusų kolektyvai iš įvairių Lietuvos miestų, bet ir profesionalūs atlikėjai iš Rusijos.

Birželio 10 d. šiame koncerte Visaginui atstovavo Tautinių kultūrų centro, Vaikų kūrybos namų bei Jaunimo kultūros centro „Orbita" kolektyvai. Svečius su duona ir druska bei skambiomis dainomis ir šokiais pasitiko folkloro ansambliai „Bylina" ir „Žavaronok" (vadovai Elena ir Dmitrijus Churakovai), chochlomos studijos mokiniai (vadovė Tatjana Salmijarova) mugėje demonstravo savo meistrų klasės darbus, o patys mažiausi koncerto dalyviai, kuriems dar tik 3 - 5 metukai, „Lapotuški" (vadovė Tatjana Tumel) drąsiai užlipo ant scenos ir šauniai sudainavo sostinės žiūrovams. Ansambliui modern-folk „Prazdnik" (vadovas Ilja Churakov) organizatoriai suteikė galimybę parodyti žiūrovams platesnę programą. Ansamblio repertuarą sudarė folkloro ir šiuolaikinė įvairių stilių muzika. Šio žanro muzika patraukė nemažai įvairaus amžiaus publikos.

Rusų meno kolektyvų koncertas sostinės Sereikiškių parke.

Rusija – daugiatautė šalis. Pagal gyventojų skaičių joje totoriai užima antrą vietą po rusų. Todėl neatsitiktinai į šventę Vilniuje buvo pakviestas žinomas Tatarstano Valstybinis folkloro ansamblis iš Kazanės, kuriam vadovauja įžymus Tatarstano artistas Aidar Faizrachmanov. Renginyje taip pat dalyvavo Tautinių kultūrų centro „Gimtosios mokyklos" totorių klasės mokiniai Nurija Galikova, Damir Nugumanov ir Ziliara Karimova (mokytoja Zilija Karimova) buvo apdovanoti nuoširdžiais žiūrovų aplodismentais.

Birželio 12 d. Rusijos dienų renginiai persikėlė į Rusijos Federacijos ambasadą, kur garbiems svečiams - ambasadoriams, visuomeninių organizacijų atstovams, meno ir kultūros įžymybėms koncertavo Visagino tautinių kultūrų centro folkloro ansmblis „Bylina". Nebuvo abejingų skambioms rusų liaudies dainoms. Ansamblio dainininkai išgirdo daug šiltų padėkos žodžių įvairiomis kalbomis.

Rusijos dienos renginiai palieka neišdildomų įspūdžių žiūrovams, sušildo tautiečių širdis. ■

Bendrija „DAČIJA" siekia, kad plėstųsi Lietuvos ir Rumunijos kultūriniai ryšiai

Lučija BARTKIENĖ
Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija„ pirmininkė

Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija„ narių nuomone, Lietuvos ir Rumunijos kultūriniai ryšiai tampa glaudesni. Prie to nemažai prisideda ir bendrija.

Per pastaruosius dvejus metus iš Rumunijos į Lietuvą atvyko jaunimo studijuoti pagal įvairias ES remiamas programas. Pavyzdžiui, pianistė Raluka Ouatu, laimėjusi Europos Sąjungos stipendiją pagal „Erazmus" programą, tris mėnesius studijavo Lietuvos muzikos akademijoje.

Pernai lapkričio mėnesį, prieš pat Rumunijai įstojant į ES, Tautinių bendrijų namai Vilniuje tapo moksleivių iš Pasvalio ir jų bendraamžių iš Rumunijos susitikimo vieta. Penkiolika Rumunijos miesto Mačin licėjistų ir trys mokytojos dvi savaites viešėjo Pasvalyje, po to atvyko į Vilnių susitikti su rumunų kultūros bendrijos „Dačija" nariais. Vienuolika

tūkstančių gyventojų turintis Mačin miestas įsikūręs prie Juodosios jūros, Tulčia apskrityje.

Toks bendravimas tapo įmanomas, kai rumunai kartu su pasvaliečiais laimėjo bendrą Europos Sąjungos „Sokrates" programos kalbinį projektą „Sėkmė gyvenime". Jį rengė Prano Vileišio gimnazijos mokytoja Daiva Manikaitė su kolege Livija Tihanov iš Mačino licėjaus. Viešnagės metu rumunai su lietuviais bendravo prancūzų kalba, tačiau šiek tiek pramoko ir lietuviškai. Skambėjo lietuvių ir rumunų dainos.

Susitikime dalyvavusi Tautinių bendrijų namų direktorė Alvida Gedaminskienė pabrėžė, kad jaunimui labai svarbu yra galimybė bendrauti, susipažinti su savo bendraamžiais įvairiose šalyse, mokytis vieniems iš kitų.

Moksleivė iš Rumunijos Mirela Ionica pasakojo: „Man labai patiko Lietuvoje, nes buvome labai šiltai sutikti. Lietuviai yra labai atviri ir geraširdžiai. Man imponavo progresyvus jaunimo mąstymas. Mes galime daug ko pasimokyti iš lietuvių. Vilniuje man patiko įvairių stilių architektūra, o taip pat, kad čia gyvena įvairių kultūrų ir tikėjimų žmonės. Norėčiau dar kartą apsilankyti Lietuvoje."

Rumunijos licėjistai išsivežė malonių įspūdžių apie Lietuvą. Viešnagę jiems primins ir bendrijos „Dačija" padovanota knyga apie Vilnių.

Didelė šventė „Dačijos„ nariams buvo 2007 metų sausio mėnesį, kai Rumunija tapo visaverte Europos Sąjungos nare. Rumunijos ambasadorius Lietuvoje George Tokai šia proga pasakė:

„Mes grįžome į didžiąją Europos šeimą, nešdami tai, ką turime geriausio, tikėdamiesi, kad tai bus priimta. Manau, kad metai, kurie atvedė mus į Europos Sąjungą, atneš tik gėrį ir Rumunijai, ir Lietuvai. Aš linkiu visiems mūsų draugams Lietuvoje ilgiausių metų, sveikatos ir laimės.„

Paklaustas, ar dabar pagausės rumunų Lietuvoje, ambasadorius atsakė: „Iki įstojimo į Europos Sąjungą pusė milijono rumunų dirbo už Rumunijos ribų - Italijoje, Portugalijoje, Ispanijoje. Šiuo metu apie 300 rumunų dirba Klaipėdos laivų statykloje. Čia jie yra labai gerai vertinami. Aš nemanau, kad į Lietuvą atvyks daugiau rumunų".

O štai šią vasarą birželio mėnesį Tautinių bendrijų namuose lankėsi 10 moksleivių iš „Emil Rakovita" vardo Nacionalinės kolegijos Jaši mieste. Kartu su moksleiviais buvo atvykusi ir jų anglų kalbos dėstytoja Michaela Gotcu.

Vilniuje jie 21 dieną studijavo verslo pagrindus pagal ES projektą „Leonardo da Vinči". Rumunų partneriu Lietuvoje buvo Mediteranian Colsuntancy in Baltic Region (MEC). Šios organizacijos direktorius - Dominykas Staškevičius.

Ruošdamiesi šiam projektui, moksleiviai internete rado Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija" adresą ir kreipėsi prašydami atsiųsti jiems angliską lietuvių kalbos vadovėlį, kad galėtų pramokti lietuvių kalbos. Rumunijoje jie nerado jokių rumunų – lietuvių pasikalbėjimo knygelių, žodynų ar lietuvių kalbos vadovėlių. Tenka apgailestauti, bet kol kas tokių leidinių nėra nei Lietuvoje, nei Rumunijoje. Tautinių bendrijų namuose moksleiviai susitiko su bendrijos „Dačija" nariais, apžiūrėjo jų būstinę, o Tautinių bendrijų namų direktorė Alvida Gedaminskienė papasakojo svečiams šių namų įkūrimo istoriją ir padovanojo leidinių apie Lietuvos tautinių bendrijų veiklą. Ekskursiją po Vilnių moksleiviams maloniai sutiko vesti bendrijos „Dačija" narė Emilija Paplaitienė.

Jaunieji rumunai Tautinių bendrijų namuose. Centre – Tautinių bendrijų namų direktorė Alvida Gedaminskienė ir Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija" pirmininkė Lučija Bartkienė
Vilniaus Mikulėno nuotr.

Vakare jaunieji bendrijos „Dačija" nariai pakvietė savo bendraamžius iš Rumunijos į Mokytojų namų kiemelį, kur vyko roko muzikos koncertas. Kitą dieną svečiai savarankiškai aplankė Trakus ir Kauną. Atsisveikindami jie sakė, kad norėtų dar kartą apsilankyti Lietuvoje ilgesniam laikui ir būtinai pamatyti Baltijos jūrą. ■

Tėvynainiai susitiko Senojoje Ladogoje

Jelizaveta BARANOVA
Vilniaus universiteto studentė

Nuo liepos 14 d. nedideliame Rusijos miestelyje Senojoje Ladogoje pirmą kartą buvo vykdomas projektas „Tarptautinė ekspedicija – Senosios Ladogos mokykla“. Šis projektas truko visą mėnesį ir suteikė rusų tėvynainiams iš Lietuvos, Estijos, JAV, Norvegijos, Suomijos, Austrijos ir Vokietijos galimybę dalyvauti archeologiniuose kasinėjimuose, pažinti Rusijos kultūrą ir istoriją.

Senoji Ladoga, kaip minėjau,– nedidelis miestelis netoli nuo Peterburgo – yra unikali vieta. Čia daugiau kaip prieš trylika amžių prasidėjo Rusios istorija. Šį nepaprastai gražų kraštą archeologai laiko pirmąja sostine. Dabar Senoji Ladoga – valstybinės reikšmės muziejus – draustinis, kurio teritorijoje yra daugiau kaip šimtas istorijos paminklų. Tačiau, nežiūrint tokios paminklų gausos, Ladogos žemių istorija vis dar kupina paslapčių bei mįslių ir lieka patraukli bei nepaprastai įdomi.

Svarbiausias atsakymų į visus nežinomus ir nesuprantamus klausimus šaltinis yra jau XVIII amžiuje pradėti archeologiniai kasinėjimai. XIX amžiaus pabaigoje čia lankėsi žinomas dailininkas Nikolajus Rerichas. Pastaruosius trisdešimt metų nuolatiniai tyrinėjimai Senojoje Ladogoje vykdomi vadovaujant profesoriui Anatolijui Kirpičnikovui. Būtent jo ekspedicija naujai įvertino Ladogos žemes kultūrologiniu požiūriu, tuo padidindama šios vietovės reikšmę. Be to, profesorius iškėlė ir įgyvendino idėją kviesti suinteresuotus užsieniečius dalyvauti kasinėjimuose. Tarptautinę archeologinę ekspediciją – mokyklą, kviečiančią tėvynainius iš įvairių šalių, palaikė Sankt-Peterburgo administracija. Jau 2004 metais dėl šio projekto vadovo Michailo Tolstojaus pastangų dėka pirmieji tėvynainiai, besidomintys Rusijos istorijos ir kultūros studijomis, galėjo dalyvauti archeologiniuose kasinėjimuose.

Lietuvoje projekto dalyvius parinko Lietuvos rusų kultūros fondas. Į Senąją Ladogą išvyko šeši žmonės: šio Fondo direktorė Tatjana Michniova, vidurinių mokyklų vyresniųjų klasių mokiniai ir Vilniaus bei Šiaulių universitetų studentai.

Lietuvos atstovai prie Ladogos tvirtovės: Lietuvos konsulas Sankt-Peterburge Eitvydas Bajarūnas (pirmas iš dešinės), Lietuvos rusų kultūros fondo pirmininkė Tatjana Michniova (trečia iš dešinės), profesorius Anatolijus Kirpičnikovas (trečias iš kairės) su ekspedicijos dalyviais

Peterburgo administracija pasirūpino viskuo. Projekto dalyviams kainavo tiktai kelionė ten ir atgal. Nors kvietimuose buvo nurodyta, kad gyvensime lauko sąlygomis, tačiau viskas buvo daug geriau: mes gyvenome viešbutyje ir maitinomės kavinėje.

Visi tėvynainiai gyveno, ilsėjosi ir dirbo kartu. Bendravome, su nedidelėmis išimtimis, rusiškai. Dirbti reikėjo aštuonias valandas per dieną ir, nežiūrint, kad darbas reikalavo daug fizinių pastangų, likdavo pakankamai noro grožėtis apylinkėmis. Tėvynainiai dirbo kartu su archeologais ir Leningrado srities A. Puškino valstybinio universiteto studentais – istorikais. Kasinėjimai buvo vykdomi Žeminio piliakalnyje. Bendromis pastangomis pavyko pasiekti IX, o tiksliau netgi IX amžiaus vidurio kultūrinį sluoksnį. Radinių buvo nepaprastai daug: svarmenys su arabiškais rašmenimis, žalvario lazdelės, atrodančios kaip auksinės, vyro papuošalai ir kt. Radome daug įvairių karolių, vėrinių, keramikos, tošies ir odos dirbinių, strėlių antgalių ir daug kitos vertingos medžiagos.

Senojoje Ladogoje ne tik dirbome. Kiekvieną šeštadienį buvo skaitomos paskaitos Rusijos istorijos ir kultūros temomis. Mums pasisekė pabendrauti su Senovės Rusios istorijos profesoriais N. Kosovu ir D. Kačinskiu, Ermitažo direktoriumi M. Piatrovskiu. Įsidėmėtina, kad paskaitų ciklą pradėjo M. Tolstojus, o baigė šiuolaikinė rašytoja T. Tolstaja apie šiandieninę rusų literatūrą. Be to, kiekvieną sekmadienį buvo organizuojamos ekskursijos. Projekto dalyviai pabuvojo Novgorode, Peterburge, Peterhofe, Puškine ir Rusijos prezidento V. Putino rezidencijoje Konstantino rūmuose.

Manau, kad šis pirmas kartas nebus paskutinis ir projektas „Tarptautinė ekspedicija – Senosios Ladogos mokykla“ bus tęsiamas. Svarbiausia – dienos, praleistos Ladogos žemėje, išliks ilgai mūsų atmintyje.

Atnaujinama mečetė Kaune

Vėjūnė INYTĖ

Kitais metais Kauno musulmonų religinės bendruomenės nariai galės melstis iš pagrindų atnaujintoje mečetėje.

Bendruomenės pirmininkas ir mečetės imamas Romas Ramazanas Jakubauskas džiaugėsi, jog pagaliau šalies Vyriausybė skyrė lėšų kapitaliniam mečetės remontui.

1933 metais pastatyta mečetė, sovietmečiu buvusi įvairių įstaigų ir organizacijų rezidencija, musulmonams grąžinta 1989 metais. Pirmosios pamaldos vėl įvyko 1991-aisiais. Didesnis mečetės remontas buvo atliktas prieš 10 metų.

Šiais metais Lietuvos Vyriausybė mečetės remontui skyrė 200 tūkstančių litų. Už juos ketinama sparčiai ir kokybiškai suremontuoti šventovę, sutvarkyti jos aplinką.

R. Jakubauskas sakė, jog pirmasis darbų etapas – suremontuoti mečetės fasadą. Prieš dešimtmetį dažant fasadą darbai nebuvo atlikti kokybiškai. Dabar darbininkai nuvalo tinko sluoksnį, tinkuoja, gruntuoja ir dažo mečetės išorę. Ji atgaus autentišką dramblio kaulo spalvos švytėjimą.

Mečetės kupolas dengtas skarda. Darbininkai turi užlopyti plyšius, nesandarias jungtis. Skarda, saugant nuo korozijos, bus dažoma pilka spalva.

Kapitaliai remontuojant mečetę bus atnaujintas ir minaretas. Virš mečetės iškilusio bokšto sienos sutrūkinėjusios, bokštas gerokai apgadintas. Minareto paskirtis – kviesti tikinčiuosius į maldą. Tačiau, kaip pasakojo imamas, visame pasaulyje minaretai šiam tikslui nebenaudojami, liko tik simboliu. Todėl ir Kauno mečetės minaretas tiesioginei paskirčiai nebus naudojamas.

Pabaigus fasado ir stogo remonto darbus, mečetėje ketinama pakeisti ir langus. Sovietmečiu maldos namuose buvo įstatyti metalo konstrukcijų langai. Musulmonai norėtų vėl įstatyti medinius kokybiškus langus.

Norima atnaujinti ir vitražus. 1990 metais statyti vitražai nėra kokybiški, blogai sutvirtinti. Kai kurie net suklijuoti plastelinu.

Visi darbai atliekami prižiūrint Kultūros vertybių apsaugos departamentui.

Imamas sakė, kad, baigus remontuoti mečetės fasadą, atnaujinus jos vidų, ketinama sutvarkyti ir jos aplinką.

Kadaise mečetė buvo aptverta. Kauno musulmonų religinės bendruomenės nariai nori gauti miesto valdžios sutikimą atkurti mečetę supusią tvorą. Taip norima saugotis nuo piktavalių žmonių.

Sovietmečio palikimas yra šalia mečetės buvusi pavėsinė ir nebeveikiantis sugriuvęs fontanas. Norima juos sulyginti su žeme, sutvarkyti teritoriją, pasėti naują žolyną.

Imamas sakė, kad taip būtų pagerbti čia palaidoti musulmonai. Kauno musulmonų religinė bendruomenė turi 200 nuolatinių narių. Mečetėje lankosi ir laikinai Kaune gyvenantys islamą išpažįstantys žmonės, daugiausia studentai.

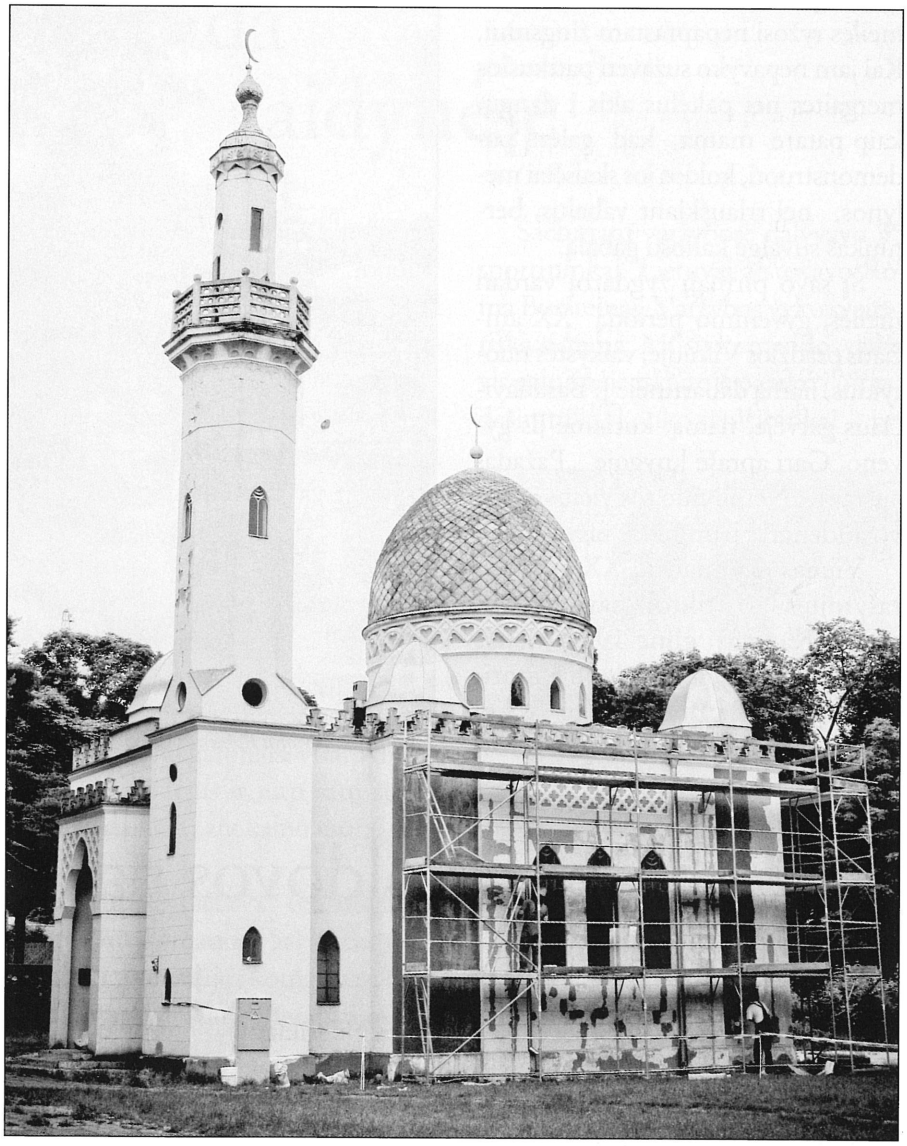

Kauno mečetė kitais metais sušvis naujomis spalvomis ir restauruotu minaretu.

Vilniuje atidengtas paminklas rašytojui Romenui Gari

Vilniaus centre, J. Basanavičiaus ir Mindaugo gatvių sankirtoje atidengtas paminklas vienam labiausiai žinomų praėjusio amžiaus prancūzų rašytojų Romenui Gari (Romain Gary), kurio vaikystė praėjo Vilniuje.

Skulptūra, kurios autorius Romualdas Kvintas, vaizduoja žiūrintį į dangų ir spaudžiantį prie širdies ...kaliošą berniuką.

Ši skulptūra įamžino Gari vaikystės Vilniuje epizodą, kai būsimasis rašytojas pirmąkart įsimylėjo ir vardan meilės ryžosi nepaprastam žingsniui. Kai jam nepavyko sužavėti patikusios mergaitės nei pakėlus akis į dangų, kaip patarė mama, kad galėtų pademonstruoti, kokios jos skaisčiai mėlynos, nei triauškiant vabalus, berniukas suvalgė kaliošo gabalą.

Šį savo pirmąjį žygdarbį vardan meilės, gyvenimo periodą XX amžiaus pradžios Vilniuje, vaikystės nuotykius, namą dabartinėje J. Basanavičiaus gatvėje, namą, kuriame jis gyveno, Gari aprašė knygoje „Pažadas auštant". Netoli nuo tos vietos ir buvo atidengtas paminklas rašytojui.

Vienas įžymiausių XX amžiaus rašytojų Gari (tikroji pavardė Romanas Kacevas) gimė 1914 metais gegužės mėnesį Vilniuje. Su motina aktore Nina Borisovskaja jis keletą vaikystės metų praleido Rusijoje, paskui grįžo į Vilnių.

Neilgai pagyvenę Varšuvoje, nuo 1927 metų Gari su motina apsigyveno Paryžiuje, kur būsimasis rašytojas mokėsi, studijavo teisę ir aviaciją. Nuo 1940 metų per Antrąjį pasaulinį karą Gari buvo aktyvus Pasipriešinimo dalyvis, vėliau jis tapo diplomatu. 1945 metais buvo išspausdintas pirmasis Gari romanas „Europos auklėjimas". 1956 metais rašytojas gavo Honkurų premiją už romaną „Dangaus šaknys", 1975 metais, pasirašinėdamas pseudonimu Emilis Ažaras, jis gavo antrąją Honkurų premiją už romaną „Visas gyvenimas ateityje". Literatūros istorijoje tai vienintelis rašytojas pasaulyje, dukart gavęs šį garbingą literatūrinį apdovanojimą.

1980 metais rašytojas nusišovė Paryžiuje, prieš tai parašęs priešmirtinį laišką „Aš pasakiau viską". ■

Paminklas rašytojui Romenui Gari. Editos Ratkuvienės nuotr.

Paminėta Moldovos nacionalinė šventė

Lučija BARTKIENĖ

Rugpjūčio 27-oji - Moldovos Respublikos Nepriklausomybės diena. Tautinių bendrijų namuose šia proga susirinko bendrijos „Dačija" nariai, Moldovos ambasados atstovai. Susirinkime dalyvavo Seimo narys Egidijus Vareikis. Jis yra Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos raportuotojas Moldovai, gana dažnai lankosi šioje šalyje ir gerai žino situaciją joje.

Jau metai kaip Lietuvoje yra Moldovos Respublikos ambasada. Moldovos laikinasis reikalų patikėtinis Ion Čiornyj sveikino Lietuvoje gyvenančius moldavus šventės proga, papasakojo kuo šiandien gyvena Moldova. ■

Maskvos namai Vilniuje bus pastatyti iki 2009 m.?

Nebe vienerius metus vedamos kalbos apie Rusijos ir Lietuvos sostinėse Vilniaus ir Maskvos namus, kurie turėtų tapti kultūros centrais, vėl atgijo.

Maskvos vyriausybės administracijos delegacija lankėsi Vilniuje, susipažino su naująja miesto valdžia ir tarėsi su ja dėl šių objektų statybos. Buvo aptarti bendri Lietuvos ir Rusijos sostinių projektai, Vilniaus namų Maskvoje ir Maskvos namų Vilniuje įkūrimo, Maskvos dienų Vilniuje organizavimo klausimai. Susitikime iš esmės pakartotas anksčiau sutartas tikslas, kad objektai turi įkūnyti miestų kultūros centrus, kuriuose galėtų vykti koncertai, konferencijos, kalbų kursai, tėvynainių bendruomenės susitikimai. Ten turėtų veikti biblioteka, knygynas, turizmo centras, nacionalinis restoranas, nedidelis viešbutis.

Specialistai lankėsi Maskvos namams skirtame 14 arų sklype centre, netoli Žalgirio stadiono esančioje Rinktinės ir A. Juozapavičiaus gatvių sankirtoje. Vilniuje daug kas parengta: detalusis planas yra, reikia toliau derinti technines sąlygas. Miesto vadovai viliasi, kad dar šiemet bus užkasta simbolinė kapsulė, o leistino septynių aukštų pastato statyba prasidės jau kitąmet. Lietuvos politikai norėtų, kad Maskvos namai jau veiktų 2009 metais, kai Vilnius bus Europos kultūros sostinė.

Rusijos sostinė tokius namus atidarė Rygoje, Sevastopolyje, Sofijoje, vyksta derybos su Pekinu, Berlynu, Kijevu ir kitais miestais.

Lietuvos komanda dalyvavo „Makabi“ žaidynėse

Semionas FINKELŠTEINAS
Lietuvos sporto klubo „Makabi“ prezidentas, delegacijos vadovas

Liepos 3 – 12 d. Romoje (Italija) vyko XII Europos „Makabi“ žaidynės. Jose 14 – je rungčių rungėsi 2000 sportininkų iš 35 šalių. Lietuvos delegacijoje buvo mini futbolo komanda, šachmatininkas, badmintono žaidėjai (jaunimas) ir lauko teniso žaidėjai (veteranai).

Lietuvos mini futbolo komanda iškovojo sidabro medalius, finale pralaimėjusi Rusijos „Makabi“ komandai 2:0. Mini futbolo turnyras buvo iš tiesų įdomus ir dramatiškas. Labai sunkus ir lygus pogrupis. Ten ir daug makabiadų (nuo 1998 m.) viename pogrupyje vis pasitinkanti Gibraltaro komanda, ir makabiadų naujokai – gerai sukomplektuota Bulgarijos komanda, ir labai pajėgi, visus metus turinti vieną trenerį Australijos komanda. Su pastaraja teko žaisti susilpnintos sudėties – rungtynėse su Bulgarijos „Makabi“ raudoną kortelę gavo pajėgus žaidėjas Artūras Sobolis, kuriam teko praleisti rungtynes su Australija. Australija turėjo labai stiprų sirgalių būrį, įskaitant ir Australijos ambasadorę Italijoje. Taigi, laimėję prieš australus (į pusfinalį patenka tik pogrupio laimėtojas), pusfinalyje įtemptoje kovoje laimėjome prieš prancūzų komandą. Rungtynėse su australais, prancūzais ir finale su Rusijos „Makabi“ mus stipriai palaikė ... Gibraltaro komanda, kuri, apsirengusi mūsų komandos marškinėliais, apsiginklavusi megafonais, visaip drąsino mūsų žaidėjus ir tarp kitų šūkių dainavo dainą „...ant kalno mūrai, joja lietuviai“.

Pogrupyje Lietuva 6:1 nugalėjo Gibraltaro komandą, 5:1 – Bulgarijos ir 3:1 Australijos komandas. Pusfinalyje 3:0 įveikėme Prancūzijos komandą.

Badmintono varžybose Lietuvos „Makabi“ nariai iškovojo 5 medalius: 2 aukso, 2 sidabro ir 1 bronzos.

Šachmatų varžybose dalyvavo 35 sportininkai. Lietuvai atstovavo Roma Buršteinas. Varžybos vyko šveicariška sistema. Mūsų komandos dalyvis galutinėje įskaitoje pateko į pirmą dešimtuką. Lauko tenisininkai – ve-

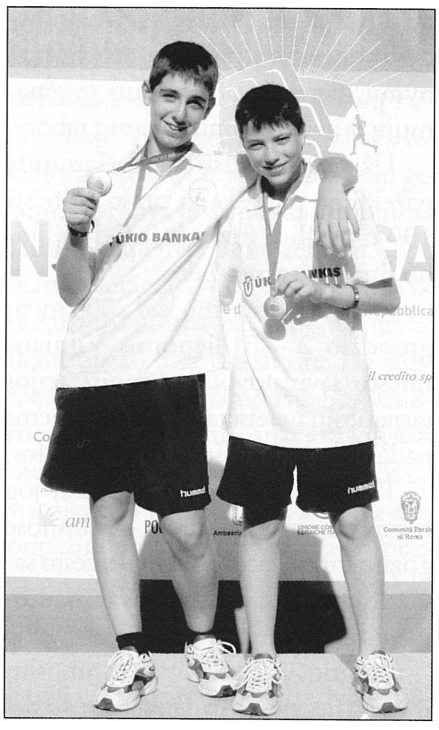

teranai Ilja Bereznickas ir Michailas Duškesas pirmame rate nugalėjo savo varžovus, bet antrame rate patyrė pralaimėjimus ir iš tolimesnių varžybų iškrito.

Makabiados metu buvo surengta plati kultūrinė programa. Delegacijos vadovai S. Finkelšteinas, M. Frišmanas ir A. Rutenbergas buvo nuvykę į Lietuvos ambasadą Italijoje, kur juos labai šiltai priėmė ambasadorius Šarūnas Adomavičius su žmona Ona. Lietuvos sporto klubo „Makabi" vadovas S. Finkelšteinas kartu su Pasaulio ir Europos „Makabi" vadovais dalyvavo audiencijoje pas popiežių Benediktą XVI.

Nuotraukose: jaunieji badmintonininkai Alanas Plavinas ir Artiomas Sobolis, laimėję aukso ir sidabro medalius; Lietuvos ambasadoje Italijoje (iš kairės) – Matvejus Frišmanas, Semionas Finkelšteinas, ambasadorius Šarūnas Adomavičius, Aleksandras Rutenbergas.

Namų netekę romai iš valdžios reikalauja milijonų

Rugpjūčio 2 d. Vilniaus administracinis teismas priėmė nagrinėti dvidešimties romų prašymą dėl, jų manymu, neteisėtai nugriautų gyvenamųjų ir negyvenamųjų namų tabore.

Už teisės į būsto neliečiamumą pažeidimą pareiškėjai prašo priteisti 190 tūkst. litų turtinės ir 5,5 milijono litų neturtinės žalos.

Pareiškėjai pažymi, kad 2004 metų gruodžio 2 – 3 dienomis Vilniaus miesto savivaldybės administracijos tarnautojų neteisėtais veiksmais jiems padaryta turtinės ir neturtinės žalos.

Prašyme teismui tvirtinama, jog romų taboro teritorijoje Kirtimuose griaunant pastatus Vilniaus miesto savivaldybės administracijos tarnautojų veiksmai buvo neteisėti.

Nugriovus penkis gyvenamuosius ir vieną negyvenamąjį namą, buvo pažeista pareiškėjų teisė į būstą, į būsto neliečiamumą, neatsižvelgta į tai, kad dėl savavališkų, neteisėtų, brutalių veiksmų šeimos liks be gyvenamosios vietos.

Pažeidus šią teisę, kartu buvo pažeista ir pareiškėjų teisė į privataus gyvenimo neliečiamumą.

Pareiškėjų tvirtinimu, Vilniaus miesto savivaldybės administracija neteisminiu būdu išspręsti ginčą ir atlyginti žalą atsisako, todėl jie prašo teismo priteisti jiems 190 tūkst. litų turtinės ir 5,5 mln. litų neturtinės žalos atlyginimą.

Būstas – viena skaudžiausių Vilniaus taboro romų problemų. Romai gyvena senuose, vėjo perpučiamuose nameliuose. Žiemą jie nepalaiko šilumos. Ypač dėl to kenčia vaikai.

Mėginimai neapgalvotomis priemonėmis spręsti romų gyvenimo problemas patyrė gėdingą pralaimėjimą. Jos nedavė ir negalėjo duoti kokių nors teigiamų rezultatų. Mokesčių mokėtojams ne vieną dešimtį tūkstančių litų kainavęs stacionarus policijos postas, kuris , jo sumanytojų nuomone, turėjo žaibiškai išspręsti kriminogeninę situaciją tabore, šiandien stovi tuščias, užrakintas ir niekam nereikalingas.

Naujosios Vilniaus miesto valdžios pirmieji žingsniai sprendžiant taboro ateities klausimus irgi nenuteikia optimistiškai. Jos siūlymai yra nenuoseklūs, prieštarauja vieni kitiems. Vieną kartą savivaldybė nori iškelti taborą į kaimyninius rajonus, kitą kartą žada romams socialinį būstą, trečią kartą siūlo jiems vykti gyventi į vienkiemius ir ten auginti kiaules, karves.

BNS

Nepakantumas tapo viena iš globalių šiuolaikinio pasaulio problemų, kurios esmė slypi žmonių ir kultūrų skirtumų neigime bei slopinime. Nė viena visuomenė neturi imuniteto ksenofobijai, tačiau pagrindinis skirtumas tarp posovietinių ir Vakarų šalių yra tas, jog pastarosios apibrėžia ir tyrinėja šią problemą, plačiai aptarinėja viešajame diskurse, o posovietinėse visuomenėse minėta problema išlieka „antraeilė".

Natalija KASATKINA
Etninių tyrimų centro vadovė,
e. prof. p. daktarė

Etninis nepakantumas: apraiškos ir prevencija

Kai kuriems politikams ir ekspertams pats žodis tolerantiškumas kelia antipatiją. Dalyvaudama radijo ir televizijos laidose negalėjau nepastebėti, kad tolerancijos problemos aptarimas suerzina ir dalį mūsų šalies visuomenės. Ar ši tema aktuali Lietuvai? Ar Lietuva išsiskiria savo netolerancija?

Tyrimų duomenys byloja, kad Lietuva nuostatų lygmeniu ir toliau išsiskiria iš kitų valstybių Europoje, o mūsų visuomenėje didėja nepakantumas tam tikrų etninių ir religinių grupių atstovams bei kitų pažiūrų asmenims.

2005 m. duomenis palyginus su 1990 ir 1999 m. Europos vertybių tyrimu galima pastebėti, jog per 15 metų nepageidaujamų kaimynų sąrašas iš esmės nepakitęs, bet neigiamos nuostatos sustiprėjo musulmonų, romų (čigonų), kitos rasės žmonių ir žydų atžvilgiu. 2005 m. 18 proc. daugiau Lietuvos gyventojų nei 1990 m. nepageidautų romų (čigonų) kaimynystės. Neigiamai žiūrinčių į musulmonus ir kitos rasės žmones per 15 m. pagausėjo atitinkamai 16 ir 17 proc. Neigiamai nusiteikusiųjų žydų, kaip galimų kaimynų, atžvilgiu Lietuvos gyventojų 2005-aisiais buvo 13 proc. daugiau nei 1990 m. (pagal Lietuva Europos Sąjungoje: pirmieji metai 2005: 85).

Plintant panašioms nuostatoms yra svarbi tyrinėtojų, ekspertų, politikų ir vykdomosios valdžios atstovų reakcija į įvairias šiuolaikinio ekstremizmo apraiškas, nors ir kaip nuobodžiai bei nepatraukliai skambėtų panašūs svarstymai žmonių kasdienėje savimonėje. Visuomenei taip pat taps akivaizdu, jog negalima abejingai žvelgti į vandalizmo aktus kapinėse, užsieniečių sumušimus arba įvairias šiuolaikinio ekstremizmo apraiškas. Po pastarąja ekstremizmo sąvoka slypi įvairiausios ideologinių, etinių, religinių, teisinių, socialinių ir kitų kolektyvinių ideologijų bei praktikų formos, slepiančios tikslą sunaikinti egzistuojančią valstybinę ir teisinę tvarką bei visuomenės moralinius pagrindus. Kaip pavyzdį galima pateikti vandalizmo išpuolius, kapinių ir statinių išniekinimą, taip pat kontraversiškesnio pobūdžio tautinės neapykantos demonstravimą. Vienas tokių atvejų, taip ir nesulaukęs visuomenės pasmerkimo arba tinkamo įvertinimo, buvo 2005 m. gegužės 8 d. baikerių demonstracija, kai jie, dėvėdami nacių uniformas, pravažiavo pro žydų bendruomenės namus Vilniuje, skanduodami nacistinius šūkius.

Kas yra tolerancija?

Viename naujausių „Tarptautinių žodžių žodyne" (2001: 745) pateikta tolerancijos samprata – „kitokios nuomonės, elgesio arba įsitikinimų gerbimas, pakanta" – yra analogiška Tarybiniame enciklopediniame žodyne pateiktam šio reiškinio apibūdinimui – „pakantumas kitokiai nuomonei, įsitikinimui, elgesiui" (1987: 1341). Ar tai nebus tiesioginis vertimas iš rusų kalbos? Beje, anglosaksiškoji tradicija tolerancija suvokia ir apibūdina kaip gebėjimą priimti be protesto ir įsikišimo kitokią asmenybę arba reiškinį. Tuo metu tolerancija – tai ne tik kantrybė (kantrumas) arba pakanta. Kantrybė (kantrumas) dažniausiai išreiškia jausmą, taip pat patiriamo iš šalies skausmo pojūtį, prievartos arba kitokių formų negatyvų poveikį, o tolerancijos sąvokoje slypi pagarba arba kitų lygybės pripažinimas, dominavimo arba prievartos atsisakymas. Tai atsivėrimo ir laisvos mąstysenos bruožas.

Žinoma, tolerantiškas asmuo negali būti primityvia asmenybe, bet nebū-

tinai intelektualumas sustiprina ir garantuoja tolerantiškumą. Nepakantumas, ypač rafinuočiausių formų ir doktrinų pavidalu, dažniausiai apibrėžtinas kaip intelektualų pastangų rezultatas. Būtent panašios rūšies veikla užtikrina mobilizaciją, suteikdama argumentų įvairių formų nepakantumui.

Paviršutiniškos deklaracijos dažnai suprimityvina tolerancijos problemą, aiškindamos pastarąją tam tikros etninės grupės visuotiniu bruožu („taiki tauta", „lietuviai taikiai sugyveno su įvairiomis tautomis"). Moksliniais argumentais grįstos studijos nenustatė vienos tautos visuotino tolerantiškumo arba kitos netolerantiškumo faktų ir negali pritarti patraukliai spekuliatyvinei retorikai apie „tradicinę toleranciją". Juk tolerantiškumas visų pirma yra pastovios ir kryptingos visuomenės pastangos formuoti bei puoselėti apibrėžtas asmenines ir visuomenines vertybes bei elgesio normas, o ypač stiprinti bendradarbiavimo ir pagarbos „kito" nuomonei nuostatą.

Visuomenės tolerancija apibrėžtina kaip individualių tolerancijų visuma, kai visuomenė kultivuoja sutarimo ir bendradarbiavimo nuostatą švietimo sistemos bei kryptingos tolerancijos pedagogikos pagalba.

Kokios strategijos galėtų stabdyti ekstremizmą?

Šios rekomendacijos nėra pakankamai patikrintos, tačiau jos neabejotinai susijusios su etninio (rasinio) nepakantumo tema. Situacijos Lietuvoje monitoringas liudija, kad iš tiesų nepakantumas pasireiškia ne tik nuostatų lygmeniu, bet įgauna ir aiškiai apibrėžtas veiklos formas. Ekstremizmo socialinės priežastys gali būti pačios įvairiausios – individų atveju jas lemia nepakankamas išsilavinimas ir socialinė dezorientacija, tuo tarpu visuomenės lygiu – silpni visuomeninės kontrolės institutai ir žemas teisinės sistemos efektyvumas. Kita vertus, pastaraisiais metais į etninio nepakantumo skleidimą internetu sureaguota tarptautiniu lygiu – 2006 m. buvo ratifikuotas Konvencijos dėl elektroninių nusikaltimų Papildomas protokolas dėl rasistinio ir ksenofobinio pobūdžio veikų, padarytų naudojantis kompiuterinėmis sistemomis. Prisijungusios prie šio Protokolo valstybės įsipareigoja taikyti baudžiamąją atsakomybę už tokias veikas. Lietuva yra įsipareigojusi užtikrinti visišką Papildomo protokolo nuostatų įgyvendinimą[3]. Protokolas Lietuvoje įsigalioja 2007 metais.

Nors ekstremizmas būdingas menkai išsivysčiusioms visuomenėms, tačiau nuo jo grėsmės nėra apdraustos ir šalys, išsiskiriančios aukštu pragyvenimo lygiu bei demokratinėmis tradicijomis. Gera šalies ekonominė padėtis nėra ekstremizmo ir ksenofobijos išnykimo sąlyga, atvirkščiai – gali susiklostyti daugiau prielaidų ekstremistinei propagandai ir veiklai. Todėl Skandinavijos ir kitose Europos valstybėse egzistuoja ekstremistinės, daugiausia antiimigracinės ir neonacistinės pakraipos organizacijos, kurias sudaro miestų jaunimas (skinai). Panašios ultradešiniosios partijos ir organizacijos, veikiančios ties įstatymu ir visuomenės moralės normų pažeidimo riba, egzistuoja visose valstybėse, kuriose yra minimali visuomeninių organizacijų laisvė. Etninių tyrimų centro parengtame monitoringe taip pat pastebėta, kad oficialus rasinio smurto apraiškų lygis 2000–2005 m. Lietuvoje yra santykinai žemas, tačiau neoficialūs šaltiniai nurodo, kad neformalios kraštutinės dešiniosios grupuotės (skinai) įgyja vis daugiau įtakos ir galios, todėl vystyti politiką, kaip atsaką į rasinį smurtą ir nusikaltimus, lieka ateities iššūkiu.

Efektyviai pasipriešinimo strategijai būtina tikslesnė paties reiškinio diagnozė, kadangi jam kiekvienoje valstybėje būdingi saviti ypatumai. Lietuvoje nėra paplitęs religinis ekstremizmas, pavyzdžiui, kaip Indijoje, ir neegzistuoja ekstremistinės antiimigracininės grupės kaip Vokietijoje ar Švedijoje. Tačiau Lietuvoje plinta ksenofobinės pakraipos ekstremizmas, grįstas etniniu nepakantumu, taip pat egzistuoja realios prielaidos neofašistinės krypties politiniam ekstremizmui. Šis remiasi grupinės nelygybės ir kultūrinės atskirties idėja bei totalitarinės santvarkos ir neapykantos propaganda. Rasinio nepakantumo pavyzdžiu būtų galima laikyti žiniasklaidos priemonėse paplitusius stereotipus, apibūdinančius čigonus ir čečėnus kaip kriminalinius elementus bei nepageidaujamus kaimynus. Rasizmas taip pat egzistuoja visuomenėse, kuriose nėra ypatingos rasinės įvairovės. Tokiais atvejais rasinė prasmė suteikiama net ir mažiausiems bei įsivaizduojamiems žmonių skirtumams. Viena iš rasizmo ir ksenofobijos formų yra antisemitizmas – propaganda ir veiksmai, nukreipti prieš žydų tautybės atstovus arba apskritai prieš žydų tautą ir jos kultūrą. Antisemitizmas atsirado ne tik politinių marginalų, tačiau ir kai kurių visuomeninių bei politinių grupių veiklos priemonių arsenale, tačiau neįgauna didesnės paramos visuomenėje. Žinoma, kryptingumo ir intensyvumo požiūriu beprecedente laikytina antisemitinė kampanija, išplėtota laikraštyje Respublika (2005 m. kovą skelbti devyni straipsniai žydų turto restitucijos tema). Dėl minėtos priežasties svarbiausia pasipriešinimo ekstremizmui ir ksenofobijai strategija įvardytina kaip atsisakymo publikuoti panašaus pobūdžio medžiagą politika.

Televizijos ekranuose ir spaudoje neturėtų būti rodomi bei cituojami ekstremizmo teoretikai ir lyderiai, o tokios tematikos pranešimus reikėtų griežtai reglamentuoti, suteikiant jiems kryptingą pobūdį. Kokių argumentų dar reikėtų pateikti, kad besirūpinančios reitingais televizijos nekviestų į pramogines laidas panašių veikėjų kaip M. Murza?

Kita pasipriešinimo strategija – piliečių lavinimas ir švietimas, supažindinant juos su valstybės gyventojų kultūrinės įvairovės ypatumais, taip pat holokausto, genocido ir kitų nusikaltimų, kuriuos žmonijai primetė totalitarizmas ir ekstremizmas, istorija. Folklorinio išskirtinumo akcentavimas bei fundamentalių bruožų

priskyrimas etniškumui amžių bėgyje neišvengiamai lemia visuomenės susiskaldymą. Jeigu mokyklose mokys, ką reiškia būti „tikru lietuviu", „tikru lenku" arba „tikru rusu", tačiau nepridurs nė žodžio apie tai, ką reiškia būti atsakingu Lietuvos valstybės piliečiu – tokia švietimo sistema neatitiks šiuolaikinio pasaulio vertybių ir poreikių.

Pastarųjų metų etninės diskriminacijos tendencijų Lietuvoje apžvalga

Svarbus ekstremizmo prevencijos elementas – įvairaus pobūdžio nepakantumo monitoringai (įskaitant ir visuomeninį) bei jo neutralizavimas pradinėje stadijoje. Visuomenė privalo mobilizuoti išteklius panašiam pasipriešinimui, kartu suvokdama, kad ekstremizmo aukomis tampa ne tik čigonai, žydai ar kinai, bet ir visi piliečiai.

Lietuvoje etninio nepakantumo monitoringą vykdo Etninių tyrimų centras, atliekantis Europos rasizmo ir ksenofobijos stebėjimo centro (EUMC) nacionalinio padalinio Lietuvoje funkcijas, nors, žinoma, nedidelė akademinė institucija neturi galimybių vykdyti ekstremizmo prevencijos. Bendradarbiaujant su Vienoje įsikūrusiu EUMC, rengiamos ataskaitos apie rasizmą, antisemitizmą ir kitas etninio nepakantumo formas, rengiamos specializuotos studijos atskirų grupių diskriminacijos klausimais, tiriamos specifinės raidos kryptys ir tendencijos, susijusios su etninių ir religinių mažumų bei migrantų padėtimi Lietuvoje. EUMC iniciatyva buvo vertinamos kovos su etnine ir rasine diskriminacija bei lygybės skatinimo Lietuvoje priemonės (2000–2005 m.), taip pat stebima ir nagrinėjama etninių mažumų, migrantų, pabėgėlių ir kitų pažeidžiamų grupių padėtis penkiose srityse: užimtumo, būsto, įstatymų leidybos, švietimo sektoriuose, renkami įvairūs duomenys apie smurtines nepakantumo apraiškas.

Viešumas yra vienas pagrindinių veiksnių, skatinančių arba stabdančių netolerancijos protrūkius ir parodančių tam tikro reiškinio svarbą viešajame diskurse. Klausimai bei problemos, susijusios su nelygybe ir diskriminacija, 2000–2005 m. nebuvo tarp pagrindinių viešų diskusijų temų. Šios problemos Lietuvos visuomenei neatrodė aktualios. Etniniai ir rasiniai klausimai, įskaitant integracijos bei diskriminacijos temas, dažniausiai žiniasklaidoje iškildavo reaguojant į tam tikrus incidentus, įstatymų pakeitimus ar žinias iš užsienio. Diskursą etninėmis temomis daugiausia sudarė paskiri pranešimai žiniasklaidoje.

Apibendrinant pastaruosius metus galima teigti, kad lygių galimybių samprata Lietuvoje plėtojosi griežtinant atitinkamus įstatymus, o tam didžiausią įtaką darė ES vykdoma lygybės ir antidiskriminacinė politika. Vis dėlto konkrečios politinės priemonės, ypač susijusios su darbo rinkos reguliavimu, išplėtotos nebuvo. Priimant sprendimus labiausiai pažeidžiamų grupių atžvilgiu trūko politinės valios. Taip pat nebuvo įgyvendinta jokių politinių iniciatyvų būsto srityje vietiniu ar nacionaliniu lygiu, įskaitant priemones diskriminacijai ištirti ir nuo jos apsaugoti.

Nepaisant santykinai gerai veikiančios mažumų švietimo infrastruktūros ir galimybės mokytis gimtąja kalba, konkrečiose mokyklose išryškėjo specifinių poreikių, kuriuos iškėlė mažumų grupės. Taip pat trūksta naujų švietimo priemonių, kurios efektyviau įtrauktų romus, pabėgėlius ir kitas mažumų grupes į ugdymo procesą.

2000–2005 m. visuomenės požiūris į etninių mažumų grupes tapo negatyvesnis, ypač romų, musulmonų ir pabėgėlių atžvilgiu. Įvertinti žiniasklaidos ir viešų diskusijų įtaką visuomenės požiūrio kaitai sudėtinga, tačiau pastebima, kad nuostatos pakito būtent tuomet, kai žiniasklaidoje padaugėjo informacijos apie mažumų ir imigracijos keliamas problemas. Nepaisant įstatymų pataisų, romai ir pabėgėliai yra labiausiai pažeidžiamos grupės.

Viena svarbiausių pasipriešinimo ekstremizmui strategijų yra valstybės taikomos priemonės, įskaitant teisėsaugos institucijų vykdomą ekstremizmo persekiojimą, ypač tų jo formų, už kurias įstatymai numato baudžiamąją atsakomybę. Tačiau kai reikia pateikti įrodymus apie nepakantumo kurstymo poveikį, paaiškėja, kad įstatymo straipsniai suformuluoti gana abstrakčiai ir veda į aklavietę. Kaip pavyzdį galima pateikti 2004 m. vasario mėn. precedentą, kai dienraštis Respublika išplatino antisemitinio pobūdžio publikacijų seriją. Teisminio proceso prieš šį dienraštį metu dėl galimo etninio nepakantumo kurstymo nepriimta konkrečių išvadų. Procesas buvo nutrauktas, vėliau vėl atnaujintas, tačiau leidėjams skirtas baudas Vyriausiasis administracinis teismas galiausiai panaikino dėl pasitaikiusių teisminio proceso pažeidimų. Šis incidentas atskleidė teisminės sistemos trūkumus nustatant precedentus ir siekiant suvaldyti netolerancijos bei antisemitizmo raiškas. Tačiau įvykis paskatino ne tik viešas diskusijas, bet ir pačios žiniasklaidos svarstymus apie jos įtaką kurstant etninį nepakantumą. Po šio proceso visuomenės jautrumas ir galbūt kritinis požiūris į žiniasklaidą sustiprės. Apskritai Lietuvoje pastebima tendencija, jog dėl patirties stokos, nesamos teisminės praktikos ir ilgų teismo procesų teisminės sistemos trūkumai identifikuojant netolerancijos, ksenofobijos ir rasinio smurto atvejus yra akivaizdūs. Tad natūralu, kad tik keletas rasinio smurto bylų pasiekia teismą.

Kalbant apie „garbę ir orumą", visgi reikėtų atsižvelgti į įžeidžiančio turinio žodžius ir veiksmus, nukreiptus prieš kolektyvines vertybes, normas ir sąvokas, kurios pripažįstamos vienos ar kitos visuomenės (tautos, konfesijos) ir kurių paniekinimas neabejotinai daro moralinę žalą. Šiuo atveju būtinas bendras įvairių šalies institucijų darbas ir, žinoma, tokių valstybių, kaip JAV, Vokietija, Prancūzija, Didžioji Britanija, Austrija, patirties tyrinėjimas. Valstybei tenka didžiausia atsakomybė už pasipriešinimą ekstremizmui, todėl ji turi inicijuoti ir aktyviai palaikyti visas įmanomas visuomenės apsaugos priemones. ■

Ar Lietuvoje engiami kitataučiai?

Europos Sąjungos (ES) pagrindinių teisių agentūra mano, kad Lietuvoje registruojami etninės diskriminacijos atvejai sprendžiami neefektyviai. O Lygių galimybių kontrolierė pasigenda nukentėjusiųjų kovinės dvasios. Ši problema analizuojama „Lietuvos žinių" dienraštyje išspausdintame Vytenės Stašaitytės straipsnyje „Kova su kitataučių engimu sulaukė kritikos".

Straipsnyje pažymima, kad Lietuva skriaudžiamus kitataučius gina silpnai. Tai tyrime apie rasizmą ir ksenofobiją ES šalyse konstatavo speciali institucija. Vertintojai pastebėjo, kad mūsų šalyje sukurtos teisinės sąlygos skųstis, tačiau skriaudėjai išsisuka vos pabarti, o nukentėjusiesiems neskiriamos kompensacijos.

Blogą pažymį, toliau rašoma straipsnyje, ES pagrindinių teisių agentūra parašė ir Graikijai, Italijai, Kiprui, Olandijai, Portugalijai, Suomijai bei Slovakijai.

Agentūra išnagrinėjo pernykštę statistiką. 2006 metais Lietuvos lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba gavo 20 skundų dėl rasinės bei etninės diskriminacijos ir 6 skundus dėl religinių įsitikinimų. 7 kreipimaisi nepasitvirtino.

„Nėra duomenų, kad nors vienu etninės diskriminacijos atveju būtų buvusi pritaikyta veiksminga, proporcinga ir įtikinama sankcija", - laikraštyje cituojama ataskaitos išvada. Atkreipiamas dėmesys, kad vien „moraliniu spaudimu" ir rekomendacijomis problemos neišsprendžiamos. „Ten, kur nėra rimtos sankcijos grėsmės ar teisinės tradicijos šiuo atžvilgiu, susitarimai ir tarpininkavimai dažniausiai nereiškia palankios baigties aukoms ir neatgrąso nuo diskriminacijos", - rašoma ataskaitoje.

Lygių galimybių kontrolierė Aušrinė Burneikienė LŽ sakė ES kritiką priimanti tik iš dalies. „Kontrolieriaus institucija neįgaliota taikyti didelių sankcijų. Mes taikome administracines nuobaudas, reikalaujame nutraukti diskriminaciją, įspėjame. Tai darome. Bet mes ne represinė institucija. Jei įžvelgiame nusikaltimo požymių, kreipiamės į teisėsaugą. Generalinė prokuratūra yra pradėjusi ne vieną tyrimą", - straipsnyje pateikiama tokia kontrolierės nuomonė. A. Burneikienė atkreipė dėmesį, kad Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba gali skirti iki tūkstančio litų siekiančias administracines baudas, kurios sumokamos į biudžetą. Tačiau institucija nėra įgaliota skirti kompensacijas nukentėjusiesiems. „Tam yra teismai. Nukentėjusieji gali bylinėtis dėl garbės ir orumo. Reikia pripažinti, kad pas mus tokį kelią pasiryžta nueiti retas", - sakė ji.

Minėtos agentūros ataskaitoje pastebima, kad Lietuvoje skundžiamasi retai. Daroma išvada, kad stinga gyventojų informuotumo apie galimybes spręsti jų problemas.

Tačiau, kaip teigiama straipsnyje, A. Burneikienė prognozavo, kad šių metų statistika parodys žmonių aktyvėjimą. Dar nesibaigiant vasarai buvo užregistruota 16 skundų dėl etninės diskriminacijos. Kol kas tai antroje vietoje pagal skundų gausą atsidūrusi tema. Pernai ją aplenkė skundai dėl amžiaus, kurių kol kas užfiksuota 15. Pirmaujama, kaip ir pernai, skundžiantis dėl lytinės diskriminacijos. Iki vasaros pabaigos gauta kiek daugiau nei 30.

Seimo Žmogaus teisių komiteto pirmininkas Arminas Lydeka, pažymima straipsnyje, pasigenda tinkamo kontrolierių rekomendacijų vykdymo. Jis pritarė, kad Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba neturi bijoti taikyti griežtesnės rankos taktikos.

„Įstatymai sutvarkyti europietiškai, sankcijos irgi taikomos kaip demokratiniame pasaulyje įprasta, tačiau reikia suprasti mūsų realijas. Lietuvoje netolerancija dažnai teka kraujyje. Todėl verta taikyti pozityviąją diskriminaciją – užlenkti tą lazdą į kitą pusę. Dažniau taikyti griežtesnes bausmes. Visuomenę reikia pagaliau išauklėti", - mano politikas.

Dvigubų standartų neturi būti

Lietuvos rusų sąjungos pirmininko, Vilniaus miesto tarybos nario Sergejaus Dmitrijevo nuomone, kaip rašoma savaitraštyje „Ekspress-nedelia', yra gerai, kad Lietuvoje rimtai susimąstyta dėl dvigubos pilietybės. Tuo pačiu neturi būti dvigubų standartų įvairių tautybių šalies piliečių atžvilgiu. Visi jie dirba, moka mokesčius, lojalūs valstybei, palaikė šalies Konstituciją ir jos nepriklausomybę, o taip pat Lietuvos stojimą į Europos Sąjungą. Įvairių tautybių rinkėjų balsai, galima sakyti, turėjo lemiamos reikšmės referendume. Pasak S. Dmitrijevo, valstybė ryžosi neturinčiam precedento kompromisui, kai balsavimo biuleteniai buvo atspausdinti trimis kalbomis kaip ir reklaminė agitacija. Įvairių tautybių vaikai tarnauja armijoje, gindami valstybės interesus. Todėl būtų logiška ir suprantama visiems europiečiams, toliau pažymi S. Dmitrijevas, jeigu Lietuva priimtų Pilietybės įstatymo pataisas, kurios suteiktų galimybę gauti dvigubą pilietybę visiems šalies piliečiams nepriklausomai nuo tautybės, būtent taip ir skelbia Lietuvos Konstitucija.

Su Stanislavo Moniuškos vardu

Lietuvos S. Moniuškos lenkų kultūros centrui – 15 metų

Per penkiolika savo veiklos metų Lietuvos Stanislavo Moniuškos lenkų kultūros centras, kuriam visą šį laiką vadovauja nepailstanti Apolonija Skakovska, atliko daug gražių darbų. Apie tai pasakojama leidyklos „Margi raštai" išleistoje Halinos Jotkialo knygoje „Centrum czynu i nadziei" Z imieniem Stanislava Moniuszki*.

Buvo vykdomi meno – dailės – poezijos projektai, kuriuose dalyvavo Lietuvoje veikiantys ir kuriantys lenkų meno kolektyvai, dailininkai, poetai. Buvo inicijuota akcija „Padėkime sau patys". Pripažinimą pelnė „Lenkų kūčios", organizuojamos Vilniaus ir Vilniaus krašto kultūros žmonėms, renginių ciklas „Mūsų biografijos", skirtas įžymioms asmenybėms – Lietuvos lenkams, Liaudies kapelų ir dainininkų festivaliai, festivalis „Dainuojantis vaikų darželis", derliaus šventės ir kt.

Užmegzti kontaktai su daugybe Lenkijos teatrų, kurie labai sėkmingai pasirodė Vilniaus teatrų scenose, taip pat rodė spektaklių ir įvairiose Vilniaus krašto vietovėse. Lietuvos lenkų kultūros centrui buvo patikėta Vilniuje surengti tarptautinį teatrų renginį „Lenkų teatrų susitikimas Vilniuje", kuriame dalyvavo trupės iš Didžiosios Britanijos, JAV, Lenkijos, Lietuvos, Ukrainos.

Svarbus Centro veiklos elementas yra Lietuvos lenkų kultūros festivaliai „Piesn znad Wilii". Dešimtajame jubiliejiniame festivalyje taip pat dalyvavo du garsūs ansambliai: „Lietuva" ir „Mazowsze". Šiuose dideliuose renginiuose kasmet dalyvauja daugiau kaip 30 kolektyvų iš Vilniaus, Vilniaus apylinkių, Kauno, Kėdainių ir kitų miestų. Atvyksta ne tik lenkų, bet ir lietuvių, žydų, totorių, rusų kolektyvų.

Taip pat verta paminėti kasmetinį Muzikai gabių vaikų ir jaunimo festivalį. Per 15 metų festivalio scenoje pasirodė tūkstančiai įvairių tautybių jaunų žmonių, kurių repertuare paprastai būna ir Centro globėjo S. Moniuškos kūrinių. Centras kartu su Lenkijos atitinkamomis institucijomis atrenka meno kolektyvus, liaudies poetus ir kūrėjus, kurie atstovauja mūsų šaliai tarptautiniuose festivaliuose Lenkijoje.

Centras turi daug planų ir sumanymų. Tačiau didžiausia jo svajonė – įkurti S. Moniuškos – pasaulinio garso kompozitoriaus – muziejų Vilniuje.

Apie šiuos ir kitus Lietuvos S. Moniuškos lenkų kultūros centro darbus ir pasakojama minėtoje knygoje. Ji gausiai iliustruota juodai baltomis ir spalvotomis nuotraukomis iš įvairiausių Centro renginių. Knygoje pateiktas reziumė lietuvių kalba. ■

Nuotraukose: didysis mūsų laikų muzikas, violančelistas ir dirigentas Mstislavas Rostropovičius sveikino Muzikai gabių vaikų ir jaunimo festivalio laureatą Vilniaus B. Dvariono dešimtmetės muzikos mokyklos jaunąjį pianistą, M. Rostropovičiaus fondo stipendininką D. Borovskį; Lietuvos S. Moniuškos lenkų kultūros centro pirmininkė Apolonija Skakovska; Kauno lenkų ansamblis „Kotwica" Lietuvos lenkų kultūros festivalyje „Piesn znad Wilii".

Nuotraukos paimtos iš knygos

* Halina Jotkialo. Centrum czynu i nadziei. Z imieniem Stanislava Moniuszki. Wilno, Margi raštai, iliustr. 2007.

Albume – tautinių mažumų istorija

Tadas LEONČIKAS
Socialinių tyrimų instituto Etninių tyrimų centro vyresn. mokslo darbuotojas

Mažųjų albumų serijoje išleista knyga „Lietuvos tautinės mažumos"* – savalaikė, glausta forma subtiliai aprėpianti ne visiems vienodai pažįstamas visuomenės dalis.

Kalbant apie Lietuvos tautines mažumas šiandien išties yra ką pristatyti – ne tik numanomą Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) tolerancijos tradiciją, bet ir visuomenei menkai pažįstamus įvairiataučio Lietuvos paveldo klodus, kuriuos atskleidžia pastarojo dešimtmečio tyrinėjimai. Įvairiataučio paveldo tyrinėtojai per šį laikotarpį susitelkė, parengė ir išleido nemažai medžiagos apie mažumų istoriją, paveldą, etnografiją ir t.t. Yra ir sociologinių tyrimų, tautinių bendrijų iniciatyva atlikta įvairių apklausų apie šiandienines Lietuvos etnines grupes. Per pastarąjį dešimtmetį net tik pagausėjo tautinių mažumų temai skirtų tyrimų, bet ir ėmė formuotis kitoks, negu buvo sovietmečiu arba aktyviu tautinio atgimimo (Sąjūdžio) laikotarpiu, požiūris. Interpretacijos pasikeitė šiandieninėje Lietuvos istoriografijoje – kitakalbis Lietuvos kultūros paveldas tapo lietuvių istorikų domėjimosi objektu ir imtas traktuoti kaip Lietuvos istorijos (literatūros, istoriografijos ir t.t.) dalis. Mažumų grupių tyrinėtojai tapo geriau organizuoti (pvz., susikūrė Lietuvos tautinių mažumų tyrinėtojų taryba), juos ėmė remti ir valstybė, ir nevyriausybinės organizacijos (Atviros Lietuvos fondas ir pan.). Kitaip sakant, pasikeitė tautinių mažumų temos kontekstas, ji pribrendo būti labiau matoma, dominanti ne tik specialistus, bet ir visą visuomenę.

Tačiau didžioji dalis aptariama tema atliktų darbų – mažo tiražo specializuotuose leidiniuose, dažnai skirtuose siaurai specialistų auditorijai, akademiniam jaunimui arba tik tam tikros bendrijos tautiečiams (mažumoms). Todėl pasirodęs plačiam skaitytojų ratui skirtas pažintinis tekstas yra naudingas: puikios poligrafijos, skoningai parengtas leidinys, manau, patrauks įvairių skaitytojų, galbūt, sužadins jų didesnį smalsumą, o taip pat – pasididžiavimą įvairiapusišku Lietuvos paveldu, jos etnine ir religine įvairove. Atsižvelgiant į šiandienines tendencijas akademiniame pasaulyje, į pastarąjį dešimtmetį koreguotas švietimo programas, į Lietuvos tarptautinius įsipareigojimus ir tarptautinę reputaciją (kaip šalies, siekiančios kurti sėkmingą tautinių mažumų integracijos politiką), o taip pat į patį gausios kultūrinės įvairovės Lietuvos pavelde faktą, kurio pažinimas ir pasididžiavimas gali tapti šiandieninio identiteto dalimi, šio leidinio pasirodymas – dėsningas.

Knygos autorius istorikas dr. Grigorijus Potašenko - nuosekliai tautinių mažumų tyrimų srityje dirbantis mokslininkas (solidžių darbų apie sentikius autorius, o taip pat - vieno išsamesnių, 2001 m. išleisto, kultūriniam mažumų paveldui skirto straipsnių rinkinio redaktorius). Dabar išleistame leidinyje autorius glaustai, tačiau subalansuotai pateikia tautinių mažumų raidos perspektyvą. Autorius pateikia savo kaip istoriko požiūrį medžiagą suskirstydamas į plačius laikotarpius: daugiausia LDK istoriją apimantį laikotarpį autorius vadina klasikiniu, vėliau aptaria laikotarpį Rusijos imperijos sudėtyje, tuomet pereina prie pokyčių per ir po Pirmojo pasaulinio karo, pateikia informaciją apie gyventojų skaičiaus ir tautinių grupių padėties pokyčius po antrojo pasaulinio karo ir totalitarizmo laikotarpiu, ir baigia šiandiena.

Daugelyje teksto vietų trumpai, bet raiškiai paminimi svarbiausi Lietuvos valstybės raidos įvykiai; minint tautines mažumas visuomet aiškus aptariamų įvykių kontekstas. Įvairios tautinės mažumos atskirais skyriais neišskiriamos, aprašomos viena po kitos arba kartu vardijamos rašant apie kokį nors periodą, kultūros reiškinį (Vilniaus universitetas ir jo veikla), istorines negandas (represijas). Toks autoriaus stilius palieka gerą įspūdį ir išryškina, jog visos Lietuvos tautinės bendruomenės iš tiesų turi bendros patirties, jas sieja bendras likimas. Autorius subtiliai derina intarpus ir apie lietuvių tautinei raidai svarbius įvykius bei asmenis, taip vėl parodydamas visų tautų istoriją kaip bendrą įvairių procesų audinį. Toks ir nuosaikus, ir jautrus Lietuvos istorijos traktavimas imponuoja; tekstas dėstomas nuosekliai, aiškiai. Jame yra pakankamai gijų, akcentų, kurie greičiausiai pasitarnaus skaitytojui padėdami susieti pagrindines savo Lietuvos istorijos žinias su pateikiama informacija apie įvairias tautines grupes. Tuo pačiu metu autorius pateikia ir pakankamai detalių apie atskiras tautines bendruomenes, apžvelgia istorines aplinkybes, kuriomis jos Lietuvoje apsigyveno, kaip kito jų skaičius, padėtis, apibūdinamos kai kurios jų kultūros ir istorinio paveldo detalės. Santykiuose tarp tautinių grupių būta įvairių posūkių ir konfliktų; autorius neapeina istorinių netekčių ir ramiu tonu pamini kildavusias įtampas.

Vienas leidinio privalumų – tai, kad ne tik nušviečiama praeitis ir istoriniai-kultūriniai tautinių bendrijų ypatumai, bet jie siejami su dabartimi, su gyvąja realybe. Pernelyg dažnai Lietuvoje spausdintuose leidiniuo-

se apie tautines mažumas nepakankamas dėmesys skiriamas jų etnografijai arba formalių teisių išvardijimui. O aptariamos knygos autorius ne tik aiškiai pateikia pagrindinius istorinės raidos štrichus, bet komentuoja ir nūdienos situaciją, paaiškina pagrindines šiandien kylančias dilemas apie tai, kaip suderinti mažumų apsaugą ir modernios visuomenės teikiamą prioritetą individui, individo teisėms.

Originalios iliustracijos, skoningas apipavidalinimas ir kokybiška poligrafija neabejotinai padaro šią knygą ypač sugestyvią. Nuotraukos išties įvairios: tai ir žmonių, ir paveldo artefaktų nuotraukos, jos apima ir architektūrą, ir religinius mokymus, ir literatūros paminklus, kūrėjus, ir istorinius įvykius bei jų dalyvius. Visa tai subtiliai padeda teigti, kad tautinių mažumų tema yra plati, turinti daug įdomių dimensijų, įsipynusių įvairiausiose Lietuvos gyvenimo plotmėse. ■

* Lietuvos tautinės mažumos. Teksto autorius doc. dr. Grigorijus Potašenko. Recenzavo dr. Tadas Leončikas. Iliustracijas parinko Raimonda Bateikaitė. Kaunas: Šviesa, 2007. 105 p., iliustr.

Įvairių konfesijų dvasininkų vaidmuo Vilniaus kultūroje

Lietuvių literatūros ir tautosakos institute jau keletas metų organizuojamos konferencijos ir jų pamatu leidžiamos knygos, ypač – „Vilniaus kultūrinis gyvenimas 1900 – 1940“ (1998), „Vilniaus kultūrinis gyvenimas 1939 – 1945“ (1999), „Vilniaus kultūrinis gyvenimas ir Petras Vileišis“ (2001). Šiuose straipsnių rinkiniuose publikuota medžiaga atspindi plačią daugiakultūrę ir daugiatautę miesto panoramą.

Prajėjusią vasarą skaitytojus pasiekė dar viena tokio pobūdžio knyga „Vilniaus kultūrinis gyvenimas: dvasininkų vaidmuo 1900 – 1945“. * Atskaitos taškas pasirinktas neatsitiktinai. Kaip rašė literatūrologas Vytautas Kubilius, XX a. pradžia – įstabus politinio, tautinio ir kultūrinio pakilimo metas, pažadinęs aktyviai veikti visas šio miesto tautybes ir socialinius sluoksnius. Čia kuriasi pirmųjų politinių partijų centrai – Lietuvos socialdemokratų partija, Žydų socialdemokratų partija (Bundas), Rusų socialdemokratų partijos grupė. Čia 1905 m. Didysis lietuvių seimas paskelbia Lietuvos valstybės atkūrimo programą. Čia išeina pirmasis lietuviškas dienraštis „ Vilniaus žinios“. Čia leidžiami baltarusių laikraščiai, „Naša dolia“ ir „Naša niva“, žydų laikraščiai Arbeter štime“ ir „Literariše blatter“. Čia klesti gausi periodika lenkų ir rusų kalbomis. Čia steigiasi lenkų ir lietuvių mokslo draugijos.

Todėl ir tik ką išėjusiame straipsnių rinkinyje, be lietuviškos tematikos, gausu kitoms tautinėms bendrijoms skirtų publikacijų. Šį kartą tyrinėtojų dėmesys buvo sutelktas į įvairių konfesijų atstovų vaidmenį Vilniaus kultūriniame gyvenime. Apie tai būtų galima daug rašyti. Tačiau anotacijos žanro rėmai diktuoja savo taisykles. Todėl apsiribosime tiktai paminėdami šiuos straipsnius. Tai Halinos Kobeckaitės – „Lietuvos karaimų tautinio tapatumo išsaugojimas: dvasininkų vaidmuo“, Galinos Voicik – „Kunigo Adamo Stankevičiaus fenomenas“, Ninos Petkevič – „Baltarusių nacionalinė idėja Vinco Gadliausko publicistikoje“, Henriko Petkevičiaus – „Stanislavo Gliakausko religinė – pilietinė veikla“, Larisos Ščavinskajos – „Literatūriniai Lietuvos dvasinės akademijos rektoriaus Viačeslavo Bogdanovičiaus darbai“, Jurijaus Labyncevo ir Larisos Ščavinskajos – „Vilniaus tarpukario bažnyčios sentikių literatūrinė kūryba: tėvas Simeonas Jegupenokas ir jo poetinis palikimas“, Pavelo Lavrineco – „Vilniaus ir Lydos arkivyskupas Feodosijus ir profesorius Marijanas Zdzechovskis“. ■

* Vilniaus kultūrinis gyvenimas: dvasininkų vaidmuo 1900 – 1945. Vilnius, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas. Sudarytoja hum. m. dr. Alma Lapinskienė. 2006, 247 p.,iliustr.

NAUJIENOS, ĮVYKIAI, FAKTAI

Graffiti konkursas „Visi skirtingi – visi lygūs sporte“

Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, kampanija „Visi skirtingi – visi lygūs“, Jaunimo reikalų departamentas, Lietuvos futbolo federacija bei S. Dariaus ir S. Girėno sporto centras pakvietė visus norinčius rugsėjo 12 d. dalyvauti graffiti piešėjų konkurse „Visi skirtingi – visi lygūs sporte“.

Tokių progų, kai galima piešti legaliai, pasitaiko nedažnai. Šį kartą graffiti ženklai buvo legaliai palikti ant S. Dariaus ir S. Girėno stadiono sienų. Šiuo projektu buvo siekiama surinkti iš visos Lietuvos jaunus, talentingus menininkus, kurie galėtų išreikšti savo požiūrį į tautinę įvairovę, žmogaus teises. Be to, konkursu buvo siekiama skatinti teigimą požiūrį į įvairovę sporte.

Šiuolaikinis miestas, pastatai – tai nauja erdvė palikti naujiems ženklams, atspindintiems visuomenės požiūrį, kultūrą. Šio gatvės meno esmė – kūrybinė laisvė ir siekis atskleisti graffiti kūrėjo individualybę, novatoriškumą, originalų piešimo stilių. ■

Netolygus natūralizacijos procesas Latvijoje

Rygoje rusų kalba išeinantis dienraštis „Telegraf" išspausdino interviu su Latvijos integracijos reikalų ministru Oskaru Kastensu. Beje, O. Kastens gegužės mėnesį viešėjo Vilniuje, lankėsi Tautinių mažumų ir išeivijos departamente, Tautinių bendrijų namuose, susitiko su Vilniaus latvių draugijos nariais. Apie tai rašėme praėjusiame Tautinių bendrijų informacinio biuletenio numeryje.

Ministras, be kita ko, atsakė į klausimą dėl vietinių gyventojų integracijos, pilietybės įgijimo procedūros supaprastinamo naujiems piliečiams. Pastaruoju metu šis klausimas labai dažnai keliamas tarptautinių organizacijų pranešimuose, įvairiose konferencijose.

Ministro nuomone, natūralizacija – netolygus procesas. Dabar pastebima tendencija, kad norinčių tapti Latvijos piliečiais yra daug mažiau, negu prieš trejus metus. Pilietybę priėmė maždaug 20 proc. asmenų, turinčių šią teisę. Tuo tarpu likę 80 proc. dėl įvairių priežasčių neskuba pateikti dokumentų pilietybei įgyti. Rudenį kartu su Natūralizacijos valdyba bus atliktas specialus sociologinis tyrimas patikslinti priežastis, dėl kurių žmonės nenori priimti pilietybės. Jeigu paaiškės, kad natūralizacijos tempai mažės ir kitais metais, tai, kaip teigė ministras, reikia kartu su Teisingumo ministerija pagalvoti, kaip padidinti žmonių motyvaciją. Viena tokių – panaikinti mokestį už pilietybės suteikimą pensininkams.

Pensininkams, tarp kurių yra daug neturinčių pilietybės, sunku dėl amžiaus išmokti Latvijos konstitucijos faktus arba išlaikyti kalbos audiopatikrą. Svarbiausia, kad žmogus mokėtų kalbą, nemokant valstybinės kalbos, sakė ministras, negalima tapti piliečiu jokioje pasaulio šalyje. Gal būt, reikėtų supaprastinti istorinės dalies turinį. Tačiau mokėti himno tekstą ir kalbą – tai, ministro nuomone, mažiausiai, kas būtina.

Į korespondento užuominą, kad, gal būt, valstybei tikslinga skirti daugiau dėmesio tautinių mažumų atstovų mokymui, pavyzdžiui, patikrinti, kaip dirba kalbos kursai, finansuojami įvairių tarptautinių fondų, integracijos ministras atsakė, jog apie tai jam reikia pakalbėti su švietimo ministre, nes būtent ji atsako už kursų kokybę. Tačiau, ministro nuomone, lėšų skiriama pakankamai. Šiais metais vyriausybė kartu su Draugijų integracijos fondu kalbos programai išleis 250 tūkstančių latų (apie vieną milijoną 250 tūkstančių litų).

Iki šiol Latvijoje nepiliečiai negali dalyvauti vietinių tarybų rinkimuose. Tai, kaip teigė O. Kastens, rimtas klausimas ir jį derėtų spręsti referendume. Tačiau ar teisinga, kad 400 tūkstančių nepiliečių likimą spręs mėlynų (Latvijos piliečių pasai yra mėlynos spalvos) pasų savininkai? Integracijos ministro nuomone, ši problema per daug politizuota, nuolat skamba radikalūs raginimai. Vieni politikai reikalauja nulinės pilietybės, kiti, priešingai, nori sugriežtinti, jų nuomone, per daug liberalius įstatymus. Todėl, sakė ministras, reikalinga plati diskusija. ■

Skaitykite
Tautinių bendrijų informacinį biuletenį!

Summary

Aims to Ensure Continuity of National Minorities Policy. The Government substantially approved the draft law amending the Law on National Minorities as prepared by the Seimas, which law will afford more favourable conditions for persons belonging to national minorities to develop their culture, traditions and customs, to confess their religion and to learn their native language.

The Government decided that the approval of the draft law is the best means to ensure continuity and development of national minorities policy, to provide equal opportunities to persons belonging to national minorities to fully integrate in Lithuanian society.

Jonas Rumša. *Learning a Language – Both Interesting and Necessary.* In her interview, the teacher in state language courses Gražina Navalinskienė, who also is the author of numerous educational means and programmes of Lithuanian language and publishes articles on issues of Lithuanian language in mass media, shares her thoughts about more successful ways for representatives of other nations to learn Lithuanian. She notes that non-Lithuanians willingly attend courses and seminars of the State language, participate in excursions introducing Lithuanian history and culture, and use the State language in all the spheres of public life. Furthermore, a new concept of teaching the State language is under preparation, which will ensure such a quality of the teaching that will allow every member of the knowledge society to obtain required competence in the State language.

Vitalis Masenas. *What Does It Mean to Be a Pole in Lithuania?* In his interview, the employee of Polish Art Gallery 'Znad Wilii' and the author of book 'To Be a Pole in Lithuania', which was published in Warsaw, Maciej Mieckovski tells about questions examined his book. The problems raised in the book cover mutual relations of Poles and Lithuanians in Lithuania and the changes of way of thinking of separate social groups with lower education. In other words, it discusses changing the mentality and an attempt to create relations of the two countries taking into consideration the interests of Polish minority in Lithuania and Lithuanian minority in Poland.

Natalija Kasatkina, Manager of the Centre of Ethnic Research, Professor, Dr. *Ethnic Intolerance: Manifestations and Prevention.* Intolerance has become one of the global problems of the modern world, with its essence lying in denial and suppression of differences among people and cultures. No society is immune against xenophobia, but the main difference between post-soviet and western countries is the fact that the latter define and examine this problem, broadly discussing it in the public discourse, and in post-soviet societies the problem remains peripheral. The author writes about manifestations of ethnic intolerance in Lithuania, examines their reasons and offers suggestions on how to fight it.

Naujos knygos

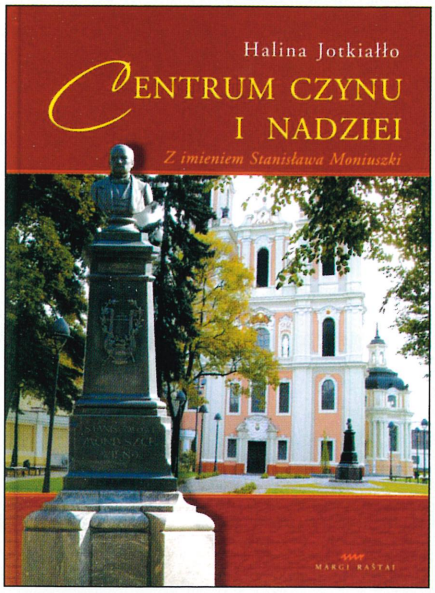

Halina Jotkialo. Centrum czynu i nadziei.
Z imieniem Stanislava Moniuszki. Wilno, Margi raštai, iliustr. 2007, 152 p.

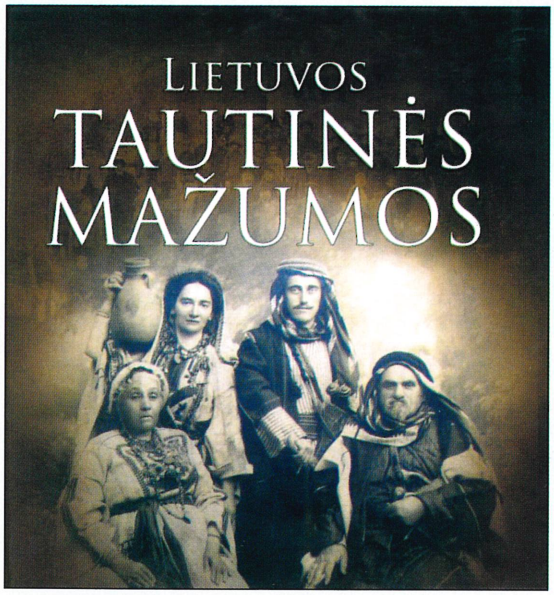

Lietuvos tautinės mažumos. Grigorijaus Potašenkos tekstas.
Kaunas, Šviesa. 2007. 120 p., iliustr. (Mažieji pasakojimai apie Lietuvą)

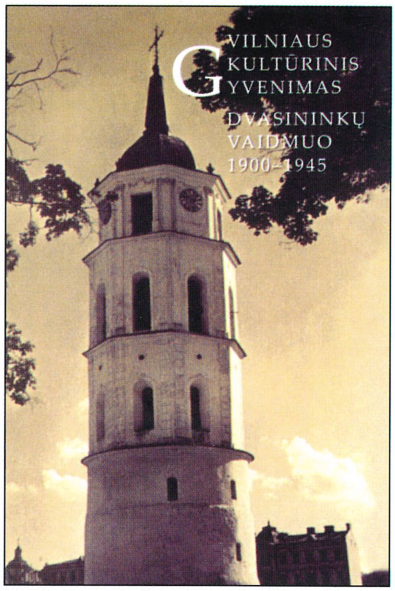

Vilniaus kultūrinis gyvenimas: dvasininkų vaidmuo 1900 – 1945.
Vilnius, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas. Sudarytoja hum. m. dr. Alma Lapinskienė. 2006, 247 p.,iliustr.

Visagino rusų folkloro ansamblis „Bylina“

„Ežerų sietuva – 2007“ Visagine

Liepos 17 d. Visagine vyko Tarptautinis liaudiškos muzikos ir šokių festivalis „Ežerų sietuva – 2007“. Koncertavo dainų ir šokių ansambliai iš Lietuvos, Ganos (Vakarų Afrika), Lenkijos, Portugalijos, Prancūzijos, Rusijos, Serbijos ir Škotijos. Šis festivalis visada palieka žiūrovams neišdildomų įspūdžių, užburia savo spalvingumu. Šiais metais Visaginui atstovavo baltarusių dainų ansamblis „Svitanak“ ir rusų folkloro ansamblis „Bylina“.

Nuotraukose: festivalio akimirkos
Visagino tautinių kultūrų centro nuotraukos